

GOVERNMENT OF INDIA
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA.

Class No.

I.C

Book No.

SD
20

N. L. 38.

MGIFC—88—77 LNL/55—14.3.56—30,000.

180 Nb. 83. 1.

P R A B O D H A
C H A N D R O D A Y A

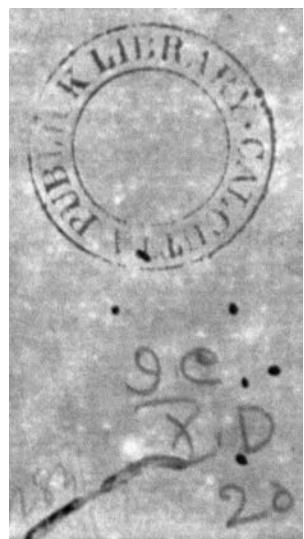
K R I S H N A M I S R I

COMOEDIA.

SANSKRITE ET LATINE EDIDIT

HERMANNUS BROCKHAUS.

L I P S I A E,
PROSTAT APUD F. A. BROCKHAUS.
M D C C C X X V.

PRAEFATVO.

J. Taylor, vir sagacitatis eximiae in gravissimis disciplinis, et mathematicis et philosophicis, explicandis, hoc Krishna Misri drama metaphysicum Anglice vertit, philosophicasque Indorum doctrinas, tunc temporis ne libatas quidem, notis illustravit *). Quam egregie et accurate in negotio hoc difficiili versatus sit, Sanscritae linguae periti nunc ipsi iudicare possunt.

Qui hodie et linguam et disciplinas Indorum cognoscendi excitatus est ardor, atque dramatis puleritudo, quae tanta est, ut etiam e versione sentiatur, me ad textum Sanscritum iis, qui his studiis favent, ante oculos ponendum impulit.

Codices, quibus in edendo textu usus sum, omnes in bibliotheca Collegii Mercatorum in Indiam commeantium conservantur, quos equidem hisce siglis notavi:

T. Ex libris Taylorii. Samvat 1864. (A. Ch. 1808.) (Vide Taylor praef. p. V.)

A. Ex libris principis Gaikaval, in Catalogo No. 1868. notatus. Samvat 1858. (A. Ch. 1802.)

B. Ex libris Colebrookii No. 44.

C. — — — No. 196. Codex duorum librariorum inter se alternantium calamo exaratus.

*) Titulus libri, in Anglia ipsa rarissimi, hic est: *Prabhodh Chandrodaya, or the Moon of Intellect; an allegorical Drama; and Atma Bodh, or the Knowledge of Spirit; translated by J. Taylor, M. D. London 1812. 8vo. XV et 121 pp. (ex Anglia maximam partem Germanice reddidit I. G. Rhode in libro: Beiträge zur Alterthumsfunde, Berlini 1820, in 2do fasciculo).*

Codices supra nomen omnes chartacei sunt, literis Devanagari-
cic exarati, et textu Rāma Dāsi scholiis instructum continent.

D. Ex libris Colebrookii No. 774. Cod. chart. septem foliis
versionem Prācītorum locorum Sānskritam, a Govinda
Astronomo (jyotiṣṭri) conscriptam, continens. Codex ab
auctore ipso exaratus videtur.

E. Ex libris Colebrookii No. 221. Cod. chart. lit. Dev. exara-
tus, Rāma Dāsi commentarium continens.

Quum Londini versarer, Christianus Lassen, Vir clarissimus,
praeceptor meus semper pie colendus, insigni sua in me beni-
gnitate plagularum corrigendarum munus suscepit, et quae inve-
niantur vitia, non cius culpa, sed mea in describendo codice ne-
gligentia orta sunt.

Textum iam typis exscriptum ante oculos habebam, quum
Societati Asiatica Londinensi Brachmanus doctissimus, nomine
Bhavānī Charana Sarman, editionem eiusdem dramatis dono
dedit. Editio bellissima, typis bengalicis impressa, Mahesvari
scholiis inserveta est *).

Quam Codices et editio Calicatensis praebent lectionis varie-
tatem, cum versione latina et scholiis, ex utroque Commentario
haustis, in secundo fasciculo mox publici iuris faciam.

Sed grato animo adhuc memogandi sunt Viri illustres, quo-
rum in libris suppetendis liberalitate, rem propositam ad finem
perducere licuit: Carolus Wilkins, eques, et Thomas Horsfield,
Med. Dr. bibliothecae in Curia Indica praepositi, et Henricus
Harkness, Tribunus militaris, Societati Asiatica a secretis.

Londini mense Septembris 1834.

* Titulus est: प्रथोधचन्द्रोदयनाटकं कलिकातानगरे उमाधारचन्द्रकातान्त्रे गुरुदिल
शास्त्राद्वारा १८५४.

XII F. 2

॥ प्रवोधचून्दोदयं ॥

॥ नाट्के ॥

॥ प्रथमोऽङ्कः ॥

॥ नान्दी ॥

मथाङ्कार्कमरीचिकास्विव पयःपूरो यद्गानतः
खं वायुर्ज्वलनो ज्वलं नितिरिति त्रैलोक्यमुन्मीलुति ।
यत्त्वं विदुपां मनिमीलति पुनः सम्भोगिभोगीयमं
सान्द्रानन्दमुपास्महे तदमलं स्वात्माववोधं महे ॥ १ ॥
अपि च ।

अन्तर्नाटीनियमितमरुद्धितद्रैलुरन्धि
स्वात्मे शात्तिप्रणयिनि समुन्मीलुदनन्दसान्दे ।
प्रत्यग्ज्योतिर्ज्ययति यमिनः स्पष्टलालाठनेत्र-
व्याजव्यतीकृतामिव जगद्यापि चन्द्रार्धमैले ॥ २ ॥

॥ ज्ञात्यवते शूत्रधारः ॥

शूत्रधारः ॥ अत्तमातिविस्तरेण । आदिष्ठोऽस्मि सकलसा-
मन्तचक्रवृद्धनणिस्त्रीचिमज्जरीनीराजितचरणकमलेन बलवद-
रिपुर्जविज्ञस्त्रकपाट्याटनप्रकटितनरसिंहव्येण प्रबलतरन-
रपतिकुलप्रलयमक्षणवमेदिनीसमुद्धरणमहावराहेण निखि-
लदिग्विलासिनीकर्णपुरीकृतकीर्तिलतापद्मवेन समस्ताशा-
स्तम्बेरमकर्णतालास्फालनवकृलतरपवनसंपातनर्तितप्रता-
पानलेन श्रीमता गोपालेन यथा खल्वस्य सहजमुकुदो
राज्ञः श्रीकीर्तिवर्मदेवस्य दिग्विज्ञयव्यापारात्तरितपरत्वान-
न्द्रसेरस्मान्मिः समुन्मीलितविविधविषयरसस्पर्शद्विषिता इवा-
तिवाद्विता दिवसा इदानीं तु कृतकृत्या वयं । यतः

नीताः कृयं क्षितिभुज्ञो नृपतेर्विषयका

रक्षावती क्षितिरमूर्त् प्रथितेरमात्येः ।

सामराह्यमस्य विद्वितं क्षितिपृष्ठमौति-

मालार्चितं भुवि पयोनिधिमेष्वलायां ॥ ३ ॥

तद्वयं शान्तरसप्रायप्रदेशोभिनयेनात्मानं विनोदयितुमिश्वामः ।

तद्यत् पूर्वं तत्त्वं वदिः कृज्ञमिश्रैः प्रबोधचन्द्रोदयं नाम नादकं

निर्माय भवतः समर्पितमासीत् तद्य राज्ञः श्रीकीर्तिवर्मणः

पुरस्त्वादैभिनेतव्यं भवता । अस्ति चास्य भूपतेः सपुरिपदो

वलोकनकुलहृतमिति । तद्वत् । एहं गच्छा गृहिणीमा-
द्य संगीतवमनुतिष्ठामि ।

“ परिकल्प नेपालमिमुखमवलोक्य ॥ आर्योऽतस्तावत् ॥
प्रविश्य नदी ॥ एसम्हृ ॥ आणवेदु अङ्गाङ्गतो को पिण्डेश्चो
अणुचिर्णीअदुत्ति । ”

मूत्रधारः ॥ आर्यं विदिनमेव भवत्या

अस्ति प्रत्यर्थिष्ठवीपतिविपुलवलारण्यमूर्छत्प्रताप-
द्योतिर्ज्वालावलीविभ्रुवनविवरो विश्वविद्यालकीर्तिः ।
गोपालो भूमिपालान् प्रसभमासिलतामित्रमात्रेण त्रिवा
सम्भाज्ये कीर्तिर्वर्मा नरपतितिलको येन भूयोऽभ्यषेचि ॥
अपि च ।

अद्याप्युन्मदयातुधानतरुणीचक्रत्करास्फालन-
व्यावलग्नकमलतालरण्णिर्नृत्यत्पिशाचाङ्गनाः ।
उद्यायन्ति यशांसि यस्य वित्तिर्नदिः प्रचण्डानिलः
प्रकुम्भत्करिकुम्भकूद्यकुद्यरव्यक्तिरुणाकोण्यः ॥ ५ ॥
तेन च शास्त्रयथप्रस्थितं नात्मविनोदीर्थं प्रबोधचन्द्रोदयाभि-
धानं नाटकमभिनेत्रुमादिटोऽस्मि । तददिश्यते भरता वर्ण-
कायस्थिक्षणाय ।

इत्यास्मि । यातापयत्वात्पुत्र को निर्णयोऽनुदोषतामिति ।

PRABODHA - CHANDRODAYA

नद्ये ॥ यत्तिव्यं ॥ ग्रुद्गुठतां ग्रुद्गुठियं ग्रुद्गुठियं । ग्रेण तथा ग्रा-
 ग्रुद्गुठताविकमेकाणभविद्सग्रलराग्रमण्डलेण ग्राकाणग्राक-
 दिग्रकठिणकोग्रुद्गुठपृथिवृत्तिकाणविकित्तसत्यसह-
 स्त्रान्मृद्गुमालं ग्रिरत्तरग्रिवृत्ततिकाणविकित्तसत्यसह-
 सावलिग्रत्यउत्तुङ्गमाग्रुद्गुमहुम्लीकृहसहसं भमलाभुग्रदाड-
 चण्डमन्दराभिन्नाद्युम्लत्तसग्रलपृत्तिसलिलसंघादं काणसेणामा-
 ग्ररं ग्रिम्मद्विग्रुद्गुमहेणोव ग्रीरसमुद्दं ग्रासादिता समर-
 विद्वग्रलही तस्म संपदं सग्रलमुग्रिग्रणसलाद्युग्रिड्जवीर्च-
 रिद्वस कधं एरिसो भवसमो संवुत्तो । ॥
 सूत्रधारः ॥ ग्रार्थं निसर्गसौम्यमेव त्राक्यं व्योतिः कुतोऽपि
 कारणात् प्राप्तविकारमपि पुनः स्वभावमेवावतिष्ठते । यतः
 सकलभूपालुकुलप्रलयकालाग्रिरुद्गुणे चेदिष्ठतिना समुन्मूलितं
 चन्द्रान्वयपार्थिवानां पृथिव्यामाधिपत्यं द्विग्रीकर्तुमयमस्य
 संरम्भः ॥ पर्यय यथा

*) शार्दुल ग्रार्थं ग्रार्थं । ग्रेण तथा ग्रिरुद्गुठपृथिवृत्तिकमिर्मित्तसकलराग्रमण्डलेण
 ग्राकाणाकृद्विग्रिकोद्युपृथिवृत्तवृपृथिवृत्तिकाणविकित्तसत्यसह-
 स्त्रान्मृद्गुमालं निसर्गसौम्यमेव ग्रासादिता समुन्मूलितं
 नदराभिन्नाद्युम्लत्तसग्रलपृत्तिसलिलसंघादं कर्णार्थसामरं निर्मल्य ग्रुद्गुठमेव जोरसमु-
 द्गुमालादिता समरविद्वग्रलम्भोस्त्रय साम्प्रतं सकलमुग्रिग्रणग्राधनोद्यवोर्चरित्तस्य
 कर्मोद्गुम्भ उपशमः संवुत्तः ।

कल्यानत्वात्तसंकोभलङ्गिताश्यपभूमिः ॥५॥
 मैर्यप्रसादमर्यादास्ता एव हि महोदयः ॥६॥
 अपि च भगवन्नारायणांशसंभूता भूतङ्गिताय भावांविधाः पौ-
 रपभूपणाः पुरुषाः द्वितिमवृतीर्य निष्पादितकृत्याः पुनः
 शान्तिमेव प्रपञ्चते । यथा परशुराममेवाकालयतु भवती
 तावत् ।

येन त्रिःसतकृत्यो नृपवहूलवसामांसमस्तिष्कपद्ध-
 प्राग्भारेऽकारि भूरिच्युतरुधिरस्तश्चिदारिपूरेऽभिषेकः ।
 यस्य स्त्रीबालवृद्धावधिनिधनविधौ निर्देशो विश्रुतोऽस्मौ
 राजन्योऽस्मांसकृद्विषयनपदुरद्वौरधारः कुठारः ॥७॥
 सोऽपि स्ववीर्यादवतार्य भारं
 भूमेः समुत्खाय कुलं नृपाणां ।
 प्रशान्तकोपद्वलनस्तपीभिः
 श्रीमान् भुनिः शान्त्यति जामदान्त्यः ॥८॥
 तथायमपि कृतकर्तव्यः संपूति परमामुपशमनिष्ठां प्राप्तः । येन च
 विवेकेन विनिर्जित्य कर्णा मांदृमिवार्दितं ।
 श्रीकीर्तिवर्मनपतेर्वाधस्येवोदयऽकृतः ॥९॥
 ॥ नेण्ये ॥ आः पाप्य शैलूपाधम कथमस्मासु जीवत्सु स्वामिनां
 मद्भूषणोद्धम्य विवेकसकाशात् पराजयनुदाहृति ।

सूत्रधारः ॥ संग्रहम् लिखेत्वा ॥ अथ
 उत्तुज्जपीवरकुचंद्रयपीडिताङ्गं
 आलिङ्गितः पुलकितेन भुजान रत्याः ।
 श्रीमान् द्रगति मद्यन् नयनाभिरामः
 कौमोऽयमेति । मद्यूर्णितनव्रपदः ॥ १० ॥
 मदचनाचायमुपज्ञातक्रोध द्वीपलक्ष्यते । तदपसरणमेवा-
 स्माकमितः श्रेयः ।

॥ इति निष्क्रान्तो ॥

॥ इति प्रसाद्यना ॥

“ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टकामो रतिः ॥

कामः ॥ यक्षोऽहं ॥ श्राः पापेति पहित्वा ॥ ननु रे भरताधम
प्रभवति मनसि विवेको विदुषामपि शास्त्रसंभवस्तावत् ।
निपतत्ति दृष्टिविशिखा यावत्त्रेन्दीवराक्षीणां ॥ ११ ॥
रम्यं कृम्यतलं नवाः सुनयना गुज्जद्विरेफा लताः
प्रोन्मीलत्रवमलिकाः सुरभयो द्वाताः सचन्द्रा निशाः ।
यद्येतानि ज्ञयति दृत्त परितः शश्वाण्यमोदानि मे
तद्वोः क्षिद्गसौ विवेकविभवः कीदृक् प्रबोधोदयः ॥ १२ ॥
रतिः ॥ अङ्गाभ्युत्त गुरुग्री क्षु मक्षाराश्रमक्षामोक्षस्स पडि-
वकाखो विवेशो ज्ञि तक्षेमि । ”

कामः ॥ प्रिये कुतस्तवेदं स्वीकृतमावसुलमं विवेकाद्यमु-
त्पन्नं । पश्य पश्य

अपि यदि विशिखाः शुरामनं वा
कुमुममयं सुमुरामुरं तयौपि ।
मम ज्ञागद्विलं वरोह नान्नां
इदमतिलंथ्य धृतिं मुद्धर्तमेति ॥ १३ ॥

“श्रांगुह गुरुः खलु शहारात्मगदामोहर्ग प्रतिपक्षो विवेक इति तर्कयामि ।

तथै क्षि

अ॒ंक्ल्याया ज्ञारः सुरपति॒भूदत्त्वतनया॑
प्रज्ञानाया॑ ज्यौसीदभजत् गुरोरिन्दुरवला॑ ।
इति प्रायः को वा न पदमप्ये ऽकार्यत मया
अ॒मो मद्वाणाहाँ क इव नुवनोन्माथविदिषु ॥ १४ ॥

रतिः ॥ अङ्गजउत्त एवं णादं । तथा वि महामहाग्रसं-
पणो सङ्किल्यत्रो अरादी जदो स्स ज्ञमणिअमप्यमुहा अमच्चा
महावला मुणीश्रिति । ॥१५॥

कामः ॥ प्रिये यान् इतान् राजो विवेकस्य वलवतो यमा-
दीन् अमात्यान् पश्यसि त एते नियतमस्मागिरभिन्युत्तमात्रा-
द्रागेव विष्टिष्टन्ते । तथा क्षि

अ॒न्हिंसा॑ केव कोपस्य ब्रह्म॑चर्यादयो मम ।

लोभस्य पुरतः के॑मी सत्यास्तेयापरियहाः ॥ १५ ॥

यमनियमासनप्राणायामप्रत्याक्षारथानधारणासमाधयस्तु नि-
र्विकृ॒काचित्तसाध्यतद्विष्टत्कौसमुङ्गूलना एव । अयि च
स्त्रिय एवामीषां कृत्यास्तेनैते ऽस्मद्दोचरा एव वर्तते । यतः

*) आर्युङ्गे एवमत्त । तथापि महासंहारतेपन्नः प्रज्ञिल्याः राति । यताः स्य यमनि-
यमप्रमुहा अमात्या महाग्रला॑ः शूष्णते ।

सतु विलोकनभावग्नविलासपरिदृष्टिसेवनिपरिसंभाः ॥
 स्मरणमपि कामिनीनामलमिदृ मनसो विकाराय ॥ १६ ॥
 विशेषतश्चैते मद्मात्सर्यदम्भादिभिरस्मत्स्वाभिवल्भरभियुद्य-
 माना नरपतिमत्त्विणमधर्ममिवाश्चयिष्यति ।
 रतिः ॥ अज्जडत्त मुदं मद् तुल्लाणं समदम् विवृग्यपुद्दीणं
 च एकं उप्पत्तित्थाणं त्ति । ॥
 कामः ॥ आः प्रिये किमुच्यते एकमुत्पत्तिस्थानमिति । ननु
 ज्ञनक एवास्माकमभिन्नः । तथा हि
 संभूतः प्रथममिदृशवस्य संगान-
 मायायां मन इति विश्वतस्तनृतः ।
 त्रिलोक्यं सकलमिदं विसद्य भूयस्
 तेनाथो ज्ञनितमिदं कुलद्वयं नः ॥ १७ ॥
 तस्य च प्रवृत्तिनिवृत्तीद्वे धर्मपत्न्यैः । तथोः प्रवृत्त्यामुत्पन्नं मद्दा-
 मोदृश्रधानमेकं कुलं निवृत्यां च द्वितीयं विवेकप्रधानमिति ।
 रतिः ॥ अज्जडत्त जद् एवं ता किं षणितं तुल्लाणं सो-
 अराणं वि प्पोपरं एशाभिसं वरं । ॥
 कामः ॥ प्रिये

*) यादिगुप्त शुते मथा गुप्ताकं प्रथमविवेकप्रभूतोनां चैकमुत्पत्तिस्थानमिति ॥

**) अर्पणगुप्त एवेवं ताऽकिं निमित्तं गुप्ताकं सोदरगायामपि यस्तद्गताहृष्टं वरं ॥

शुक्रामिष्ठं भर्वमवृ सहोदराणां ।
 उद्गृभते ग्रंति वैरमिति प्रसिद्धं ।
 पृथ्वीनिमित्तभवत् कुरुपाण्डवानां
 तीव्रस्तथा हि भुवनकायकृद्विरोधः ॥ १८ ॥
 सर्वमैतज्जगदस्मत्पितोपार्जितं । तच्चास्माभिमत्तावद्विभवतया
 सर्वमेवाक्रान्तं तेषां तु विरलः प्रचारः । तेनैते पापाः सा-
 म्ब्रतं पितरमस्मांश्चोन्मूलयितुमुच्चताः ।
 रतिः ॥ सत्तं पावं सत्तं पावं । अद्गृउत्त किं एदं पावं वि-
 द्वेसमत्तकेण तेहिं आरुं अहू वा अत्य उवाग्रो को वि-
 द्वयं मन्तिदो । ”
 कामः ॥ अस्त्यत्र किंचिन्निगृहं वीजं ।
 रतिः ॥ अद्गृउत्त ता किं ण उग्धारीश्वदि । ”
 कामः ॥ स्वीस्वभावादवती भीरुरिति न तदारुणं पापीय-
 सामुदाद्विर्यते ।
 रतिः ॥ समये ॥ अद्गृउत्त केरिणं ते ॥ ”

*) श्रान्ते पापे श्रान्ते पापे । शार्णपुत्र किमिदं पापे विदेष्यावकेण तेराह्यां श्रव शा-
स्युपापाः कोऽप्यत्र मन्त्रितः ।

**) शार्णपुत्र तत् किं नोदृष्टपृथ्यते ।

***) शार्णपुत्र कोहृष्णं तत् ।

कामः ॥ प्रिये न भेनव्यं न भेतव्यं कृताशानामाशामात्रमि-
तत् । अस्ति किलैषा किंवद्गी अत्रास्माकं कुले कालंरा-
त्रिकल्पा विद्या नाम राजसी समुत्पत्त्यत इति ।

रतिः ॥ लभ्यं ॥ रुद्धी रुद्धी कहं अल्पाणं कुले रक्खसी ति
वेवदि मे द्विग्रं । ॥

कामः ॥ प्रिये न भेतव्यं न भेतव्यं किंवद्गीमात्रमितत् ।

रतिः ॥ अथ ताद रक्खसीए किं कादव्यं । ॥

कामः ॥ प्रिये अस्ति किल तत्र प्राज्ञापत्या सम्भवती

पुंसः संग्रहमुद्दिगतस्य गृहिणी मायेति तेनायसाव्

अस्युष्टापि मनः प्रसूय तनयं लोकान् असून क्रमात् ।

तस्मादेव ज्ञनिष्ठने पुनरसौ विद्येति कन्या पया

तातस्ते च सद्वीदराश्च ज्ञननी सर्वं च भद्रं कुलं ॥ १५ ॥

रतिः ॥ राजायोक्तम् ॥ अङ्गाभ्यां परित्तमहि परित्ताहि ॥

॥ इति भर्तादयालिङ्गति ॥

कामः ॥ एवंपुरामभिनीय व्यगतं ॥

स्फुरदोमोह्नेदस्तरलातस्ताराकुलाद्यो

भयोत्कम्पोनुङ्गस्तनयुगभरामंगमुभूगः ।

*) द्वाधिक् द्वाधिक् कृष्णस्माकं कुले राजसीति वेष्मे मे हृदयं ।

**) अव तया राजस्या किं कर्तव्यं ।

***) शार्णपुत्र परित्ताकर्त्त्वं परित्ताकर्त्त्वं ।

श्रीराज्यां गुरुन्मणिवलयदोर्वलिरचितः
 पश्चिमो मोदं जनयति च संमोद्यति च ॥ २० ॥
 प्रकाशं दृक् परिष्वर्णं प्रिये न भेतव्यं न भेतव्यं अस्मामु ज्ञी-
 वत्सु कुतो विवोत्यतिः ।
 रतिः ॥ अध किं ताए रक्खसीए उपर्ती तुक्षाणं पदिव-
 क्खाणं संमदा ।
 कामः ॥ वाढ़ । सा खलु विविक्नोपनिषद्व्यां प्रवोधच-
 न्द्रेण भात्रा समं जनयितव्या । तत्र सर्व एते शमद्माद्यः
 प्रतिपत्रोद्वोगः ।
 रतिः ॥ अज्ञातज्ञ कहु एदेहि आपणो विणासकारिणीए
 विज्ञाए उपर्ती तेहि दुव्यणीदेहि सलाहिड्जादि ॥*)
 कामः ॥ कुलत्तयप्रवृत्तानां पापानां पापकारिणां कुलः
 प्रत्यवायगणाना । पश्य
 सद्गुर्जालिनवक्रभावभाजां
 भवति भवः प्रभवात्मनाशहेतुः ॥२०॥
 जलधरपदवीमवाय धूमो
 द्वलनविनाशमनु प्रयाति नाशं ॥ २१ ॥

*) यथ तेहि तत्त्वा राज्ञया उपर्तिर्गुरुमाकं प्रतिपत्तापां समता ।

**) श्वर्णपुत्र कवयेत्तमनो विनाशकारिणा विवादा उपर्तिर्गुरुर्विगतिः शास्त्रो

॥ नेष्ठे ॥ आः पाप दुरात्मन् कथमस्माह् एव पापकारिणा
इत्याक्षिपति । ननु रे

गुरोरथवलिनस्य कार्याकार्यमज्ञानतः ।

उत्पथप्रतिपन्नस्य परित्यागो विधीयते ॥ २२ ॥

इति पौराणिकीं गाथां पुराणाविद् उदाहृति । अनेन चा-
स्माकं ज्ञनकेनास्तुकारानुवर्तिना ज्ञगत्पतिस्ताम्बत् प्रितेव
वदः । मोहादिभित्र स एव वन्धः सुदृष्टां नीतिः ।

कामः ॥ विलोक्य ॥ प्रिये अयमस्माकं कुले ज्यायान् देव्या
मत्या सह विवेक इत एवाभिवर्तते । य एवः

रागादिभिः स्वरसचारिभिरात्तकात्तिरू

निर्मर्त्स्यमान इव मानधनः कृशाङ्गः ।

मत्या नितात्तकलुषीकृतया शशाङ्गः

काल्येव सान्द्रतुद्धिनात्तरितो विभाति ॥ २३ ॥

तत्र पुत्राभिद्वास्माकमवस्थातुं ॥

॥ इति निष्ठानुगी ॥

॥ विष्णुस्त्रकः ॥

॥ ततः प्रविशति रात्रा यतिष्ठ ॥

रात्रा ॥ विचिक्षा ॥ प्रिये श्रुतं व्यास्य दुर्विनीतस्य वरोर्मदवि-
स्पुर्जितं वचो यदस्मान् एव पापकारिणा इत्याक्षिपति ।
नीतिः ॥ अङ्गाङ्ग किं आपणो दोसं लोओ विआणपादि ।

*) आर्णुद्र किमाहमनो द्वोयं लोको विजानाति ।

रात्रा ॥ प्रिये व्यथा ॥

शुभास्वलुकारपैरुरात्मभिरु

निवथ भिः पाणशतीर्मदादिनिः ।

चिरि चिदानन्दनेयो निरजनो

ज्ञानत्प्रभुदीनिदशामनीयत ॥ २३ ॥

त एते पुण्यकारिणो वयं तनुत्वाये प्रवृत्ताः पापकारिण इति
जितं दुरात्मभिः ।

मतिः ॥ अज्जठत जदो मो सद्गजानानन्दसुन्दरसद्गामी णि-
च्छप्यग्रासो विष्णुरत्नस्त्रिलतिङ्गुरणप्यग्रारो परमेषुरो मुण्णी-
ग्रादि ता कथं एदेहिं दुविष्णीदिहिं वन्ध्य महामोहसाग्रे
णिकिखतो । ॥

रात्रा ॥ प्रिये

सततधृतिरप्युच्चैः शान्तोऽप्यवासमद्योदयोऽप्य

अधिग्रहनयोऽप्यतःस्वस्योऽप्युदीरितधीरपि ।

त्यजति सरुजं धीर्य स्त्रीभिः प्रतास्त्रिमानसः

स्वमापि यद्यं मायासंगात् पुमान् इह विस्मृतः ॥ २४ ॥

मतिः ॥ अज्जठत एकखु अन्धग्रारलेहार सद्गम्मसरमिणो

*) शार्वद्वयोऽसो सद्गानन्दसुन्दरस्त्रभावो नित्यपकाशो विष्णुरत्नस्त्रिलतिङ्गुरणप-
चारः परमेष्वरः शृणो तत् कर्मत्वं विनीतोर्धृष्णा मृहामोहसाग्रे निष्ठ्या ।

तिरक्कारो जं माग्राद् तथाप्युरन्तमस्तुष्याम्बुद्धाम्बरस्स देवस्स
वि अहित्वो । ”

राजा ॥ प्रिये अविचारसिद्धेयं वारविलासिकीव माया अस-
तोऽपि भावान् उपर्दर्शयत्ती पूरुषं वच्चेति । पश्ये

स्फटिकमणिवदास्वान् देवः प्रगाढ्मनार्थ्या

विकृतिमनया नीतः कामयसंगतविक्रियः ।

न खलु तदुपश्येषादस्य व्यपेति रुचिर्मनाक्

प्रभवति तथायेवा वाऽ विधातुमधीरतां ॥ १६ ॥

मतिः ॥ किं उण कारणं त्रेण सा तथाउदाहर्चरिदं दुविददा
पश्यरेदि । ”

राजा ॥ न खलु प्रयोजनं कारणं वा विलोक्य माया प्रव-
र्तते । स्वभावः खल्वयं स्त्रीपिण्डाचीनां । पश्य

संमोद्दयति रम्यन्ति विषाद्यन्ति

निर्भर्त्सयन्ति मदयन्ति विउम्ब्रयन्ति ।

एताः प्रविश्य सदयं कूदयं नराणां

किं नाम वामनयना न् समाचरन्ति ॥ १७ ॥

*) अर्थपुत्र न खल्वन्धकारलेखया उद्दर्शयन्ति रक्कारो यन्मायेण तथायुक्तमदप्रकाशमार्थ्य देवज्यायसिभवः ।

**) किं दुनः कारणं त्रेण सा तथोदाहर्चरितं दुर्विदर्था प्रतार्थति ।

महतिः ॥ अङ्गजिल इद इवं कुलप्रदुर्लासो दिव्यगणितणिवदस्म
क्रिवन्धमोक्षं भोदि तदा तादृ णिद्वयाणुवन्धो ज्ञेव्य अङ्गज-
उत्तो भोदु त्ति सुश्रु मे यित्रं । १

रात्रा ॥ प्रिय यद्येवं प्रसन्नाम्नि सिद्धास्तर्दि चिरकालमस्माकं
मनीरथाः । तथा हि
बधिको वहुधा विभव्य ज्ञगतामादिः प्रभुः शाश्वतः
क्षिप्त्वा ये पुरुषः पुरेषु परमं मृत्योः पदं प्राप्तिः ।
तेषां ब्रह्मभिदां विधाय विधिवत् प्राणातिकं विद्यया
प्रायश्चित्तमिदं मया पुनरसौ ब्रह्मेकतां नीयते ॥ ३१ ॥
तद्वत् । प्रस्तुतविधानाय प्रबोधोत्पत्तये शमद्मादीन् यो-
जयामः ।

॥ इति निष्क्रान्ती ॥

॥ एति धर्मोऽहम् ॥

*) शार्णहुतं यद्येवं कुलप्रमोर्द्धानिनिध्यदृग्यापि अङ्गमोक्षो मध्यति तदा तथा निष्या-
तुवन्धं एवार्थपुक्षो मध्यवित्ति पुत्रं मे यित्रं ।

॥ अथ ॥

॥ द्वितीयोऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविज्ञति दद्याः ॥

दद्याः ॥ आदिष्टोऽस्मि महाराजमहामोहेन यथा वत्स दम्भ
प्रतिज्ञातं सामाल्येन विवेकेन प्रवोधोदयाय प्रेषिताश्च तेषु
तेषु तीर्थेषु शमदमादयः । स चायमस्माकमुष्यस्थितः कुल-
क्षयो भवद्विरवक्षितैः प्रतिकर्तव्यः । तत्र पृथिव्यां परमं मुक्ति-
क्षेत्रं वाराणसी नाम नगरी । तद्वांस्तत्र गत्वा चतुर्णाम-
याथमाणां निःश्रेयसविप्रार्थं प्रवत्ततामिति । तदिदानीं वर्णी-
कृतभूयिष्ठा मया वाराणसी । संपादितश्च स्वामिन्नेऽप्य
यथानिर्दिष्ट आदेशः । तथा क्वि मदधिष्ठितैरिदानीं
वेश्यावेशमसुः सीधुगन्धिललनांवक्षासवामोदितैर्
नीत्वा निर्भरमन्मथोत्सवरसैरुत्रिदद्यन्द्राः क्षपाः ।
सर्वज्ञा इति दीक्षिता इति चिरप्राप्ताग्निहोत्रा इति
ब्रह्मज्ञा इति ताप्ता इति दिवा धूर्त्तिर्गदंच्यते ॥ १ ॥

॥ विलोक्य ॥ कोऽप्यं पान्थो भागीरथीमुक्तीर्थं साम्प्रतमित
ऐक्षमिवर्तते । यथैषः

इवलन्निवासिमानेन ग्रसन्निव इगच्छयं ।

भर्त्सयन्निवं वाग्नालिः प्रज्ञोपहसन्निव ॥ २ ॥

तथो तर्कश्चामि । नूनमयं दक्षिणाग्रदेशादगतो भविष्य-
ति । तदेतस्मादर्थस्याहंकारस्य वृत्तात्मनुसरिष्यामीति ।

॥ ततः प्रविश्चात्यहंकारो यथानिर्दिष्टः ॥

अहंकारः ॥ अहो मूर्खबद्धलं इगत् । तथा हि

निवाश्चावि गुरोर्मितं न विदितं तौतानितं दर्शनं

तत्र ज्ञातमहो न शालिकगिरां वाचस्पतेः का कथा ।

सूक्तं नायि मक्षोदधेरधिगतं माहात्रती नेतिता

सूक्तमावस्तुविचारणा नृपशुभिः स्वस्थैः कथं स्वीयते ॥ ३ ॥

॥ विलोक्य ॥ एते तावदर्थावधारणाविधुराः स्वाश्चायाथयनमा-
त्रनिरत्ता वेदविज्ञावका एव । ॥ पुनरन्तरो गच्छ ॥ एते च भि-

कामात्रगृहीतयतिव्रता मुण्डितमुण्डाः पण्डितमन्या वेदान्त-
शास्त्रं व्याकुलयन्ति । ॥ विलोक्य ॥

प्रत्यक्षादिप्रमासिद्विश्वद्वार्थाभिधायिनः ।

वेदान्ता यदि शास्त्राणि वौद्दिः किमपश्चायते ॥ ४ ॥

तदेतर्वाङ्मिमश्चणमपि गुरुतरदुरितोदयाम् । ॥ पुनरन्तरो गच्छ ॥

एते च शैवपाशुपतादये उरन्यस्ताक्षणादम्भाः पश्वः पाषः
 एता एव । अमीषां संभाषणादपि नरा न एकं प्रयाति । सद्वे
 दर्शनपथाद्वरं परिकृरणीयाः । ॥ पुनरन्यतो गत्वा ॥ ऐति च
 गङ्गातीरतरङ्गशीतिलशिलाविन्यस्तभास्वदृशो ।
 संविष्टाः कुशमुष्टिमण्डितमहादशडाः करण्डोऽज्ज्वलाः ।
 पर्याययथिताक्षमृत्रवलंयप्रत्येकवीजयरु-
 व्यायामाङ्गुलयो दृश्वति धनिनां विज्ञान्यहो दाम्भिकाः ॥
 ॥ पुनरन्यतो गत्वा ॥ ऐते च त्रिदण्डव्यपदेशजीविनो द्वेतद्वितमा-
 र्गयरिविष्टाः । ॥ पुनरन्यतो गत्वा ॥ विलोक्य ॥ अये कस्येदं द्वारोपा-
 त्तनिखातातिप्रांशुवंशकाएताएतवितधीतसितमृद्वमाम्बरस-
 द्वमितस्ततो विन्यस्तकृष्णाजिनदृष्टुपलचमसचपालोलृ-
 खलमुशलमनवरताङ्गन्धिधूमश्यामलीकृतगग्नं एतल-
 ममरसरितो नातिदृश्वतो विभात्याश्रमयदं । नूनमदः कस्यापि
 मृद्वमेधिनो मृद्वं भविष्यति । भवतु । युत्तमस्माकमतियुवित्रमे-
 तद्विदिवसनिवासाय स्थानं । इति प्रवेशं नाट्यति ॥ विलोक्य ॥ अये
 मृद्विन्दुलान्त्रिष्ठतललाद्युत्रोदरीरः-
 करण्डोऽपृष्ठचिवुकोरुकपोलजानुः ॥
 चूडायकर्णकटिपाणिविराजमान-
 दर्माङ्गुरः स्फुरति मूर्त्त इवैष दम्भः ॥ ६ ॥

भवतु । उपर्युक्त्यन् । ॥ उपर्युक्त्य ॥ कृत्यानं भवतां ।

दक्षः ॥ दूकारेषैव ते व्याप्तिः ॥

प्रविष्य वदुः ॥ संभवं ॥ ब्रह्मन् द्वरत एव स्थीयतां । यतः पादौ
प्रकाश्य एतदश्रिमपदं प्रवेष्टव्यं ।

अरुकारः ॥ स्त्रोऽम् ॥ आः पाप तुरुष्कदेशं प्राप्ताः स्मः । यत्र
श्रोत्रियान् आतीशीन् आसनपावादिभिरपि गृहिणो नोप-
तिष्ठति ।

दम्भः ॥ दृष्टिं तथा समाप्त्वा व्यति ॥

वदुः ॥ एवमाराध्यपाद आज्ञायव्यति । द्वरदेशादगतस्यार्थस्य
कुलशीलादिकं न सम्यगस्माकं विदितं ।

अरुकारः ॥ आः कथमस्माकमपि कुलशीलादिकमिदानीं
परीक्षितव्यं । श्रूपतां

गौडं राष्ट्रमनुत्तमं निरूपमा तत्रापि राष्ट्रपुरी
भूशिष्ठिकनाम धाम परमं तत्रोत्तमो नः पिता ।
तत्पुत्राश्च महाकुला न विदिताः कुस्यात्र तेषामपि
प्रज्ञाशीत्विवेकधीर्यविनयाद्यरिश्च चोत्तमः ॥ ७ ॥

दम्भः ॥ वदुः पूर्णति ॥

धदुः ॥ तामुष्टों गृहेत्वा ॥ भग्वन् पादशौचं विधीयतां ।

अरुकारः ॥ स्वामं ॥ भवतु को विरोधः । ॥ प्रकाशं ॥ एवं क्रियते ।

॥ तथा कृत्वोपर्यन्ति ॥

दम्भः ॥ दन्तान् पोडित्वा ॥ द्वूरे तावत् स्थीयतां । वातास्तुं ।
प्रस्वेदकणिकाः प्रसरति ।

अद्वंकारः ॥ अहो अपूर्वमिदं ब्राह्मणं ।

वदुः ॥ ब्रह्मनेवमेतत् । तथा हि

अस्यृष्टचरणा ल्यस्य चूडामणिमरीचिभिः ।

नीराजयति भूपालाः पादपीठात्मृतलं ॥ ८ ॥

अद्वंकारः ॥ खाते ॥ अये दम्भयाद्योऽप्यदेशः । भवत्यस्मिन्ना-
सन उपविशामि । ॥ तथा कर्तुमिष्टति ॥

वदुः ॥ नैवमाराध्यपादनामासनमन्वैराक्रम्यते ।

अद्वंकारः ॥ आः पाप अस्माभिरपि दक्षिणरागाप्रसिद्धविशु-
द्धिभिरिद्मासनमनाक्रमणीयं । शृणु रे मूर्ख

नास्माकं जननी तथोऽवलकुला सच्छ्रौत्रियाणां मुनरु-
व्यूज काचन कन्यका खलु मेया तेनास्मि ताताधिकः ।

अस्मच्छालकमित्रमातुलसुता मिथ्याभिशासा यतस्
तत्संपर्कवशान्मया स्वगृहीणी प्रेयस्यवि प्रोज्जिता ॥ ९ ॥

दम्भः ॥ ब्रह्मन् यद्यद्यवं तथाप्यस्माकमविदितवृत्तात्मा-
भवान् । तथा हि

तादनमुपगतोऽहं पूर्वमम्भोजयोने:-
 संपदि मुनिभिरुचिरसनेवृजितिषु ।
 सशपथेभनुनवेय ब्रह्मणा गोमयाम्भः-
 परिमृजितनिङ्गोरावाशु संवेशितोऽस्मि ॥ १० ॥
 अद्युकारः ॥ शतां ॥ अद्यु दाम्भिकब्राह्मणस्यात्युतिः ।
 ॥ विचिन्तय ॥ अथ वा दम्भस्यैव भवत्वेवं तावत् । सक्तोऽप्यपाणं ॥
 ग्राः किमेवं गर्वायसे ।
 अर्थे क इव वासवः कथय कोऽत्र पद्मोद्भवो
 वद प्रभवभूमयो जगति का ऋषीणामापि ।
 अवेद्यि तपसो वलं मम पुरुद्भाणां शतं
 शतं च परमेष्ठिनां पततु वा मुनीनां शतं ॥ ११ ॥
 दम्भः ॥ विलोक्य सामन्दं ॥ अये आर्यपितामद्योऽस्माकमद्युकारः ।
 आर्य दम्भो लोभात्मजोऽहं भो अभिवादये ।
 अद्युकारः ॥ वत्स आयुष्मान् भव । वालः खल्वसि मया द्वा-
 परात्ते दृष्टः । संप्रति चिरकालविप्रकूर्षाद्वार्धकयस्ततया च न
 सम्यक् प्रत्यभिजानामि । अथ वल्कुमारस्यानृतस्य कुण्डलं ।
 दम्भः ॥ न द्यु तेन विना मुद्भूतमयद्यु जीवामि । अथ किं
 सोऽप्यत्रैव मद्यानोद्दस्याज्ञया वर्तते ।
 अद्युकारः ॥ अथ तव मातापितरौ तृष्णालोभावयि कुण्डलौ ।

दम्भः ॥ तावर्थत्रैव वृत्तेति । तयोर्बिना द्वाणमपि न तिष्ठ-
मि । आर्यमित्रैः पुनरत्र केन प्रयोजनेन प्रसादः कृतः ।

अद्विकारः ॥ वत्स मया महामोहस्य विवेकसकोशादत्या-
द्वितं श्रुतं । तेन तदृत्तात्मं प्रत्येतुमागतोऽस्मि ।

दम्भः ॥ तर्हि स्वागतमेवार्थस्य यतो महाराजस्यापीन्द्रलो-
कादागमनं श्रृ॒यते । अस्ति च किंवदत्ती यद्वेन वाराणसी
नाम नगरी राजधानी निश्चयितेति ।

अद्विकारः ॥ किं पुनः कारणं वाराणस्या सर्वात्मना महा-
मोहस्यावस्थाने ।

दम्भः ॥ आर्य ननु विवेकोपरोध एव । तथा क्षि-
विद्याप्रबोधोदयज्ञन्मभूमिर्वाराणसी ब्रह्मपुरी निरत्यया ।

अतः कुलोच्छेदविधिं विधित्सुनिवस्तुमत्रेहति नित्यमेव ॥

अद्विकारः ॥ यद्येवमशक्यप्रतीकार एवायमर्थः । यतः
परममविदुषां पदं नराणां

पुरविजयी करुणाविद्येयुचेताः ।

कथयति भगवान् इक्षुदाकाले

भवभयकातरतारकं प्रबोधं ॥ १३ ॥

दम्भः ॥ सत्यमेतत् तथापि नेतत् कामक्रोधाद्यभिभूतानां
संभाव्यते । तथात्युदाहृति तैर्थिकाः

यस्य दृस्मौ च प्रादौ च मनश्चैव सुसंयतं ।
 विद्या तपश्च कीर्तिश्च स तीर्थपालमश्रुते ॥ १४ ॥
 " नेत्रे ॥ भो भो द्वना एष वलु संप्राप्तो देवो महामोहः ।
 तेन -
 निष्ठन्देश्वन्दनानां स्पष्टिकस्पणिशिलावेदिकाः संस्क्रियतां
 मोच्यतां यद्वर्मांगाः प्रसरतु परितो वारिधारा गृह्णेषु ।
 उच्छ्रीयतां समक्तात् स्पुरद्गुरुमणायः श्रेणयस्तोरणानां
 धूयतां सौधमूर्धस्वमरयतिधनुर्धामचित्राः पताकाः ॥ १५ ॥
 दम्भः ॥ आर्य प्रत्यासन्नो महाराजः । तत् प्रत्युद्गमनेन
 संभाव्यतामार्गेण ।
 अर्हकारः ॥ एवं भवतु ।

॥ इति निष्ठानां ॥

॥ प्रबोधकः ॥

" ततः प्रविशति महामोहो विभवताद्य परिवारः ।
 महामोहः ॥ विहस्य ॥ अंसो निरङ्कुशा ज्ञातिः । तथा हि
 आत्मास्ति देहाद्यतिरितामूर्तिरु
 भोक्ता स लोकात्तरितः फलानां ।
 आशेयमाकाशतरोः प्रसूनात् ।
 प्रथीयसी स्वादुपलप्रसूतौ ॥ १६ ॥
 इदं च स्वकपोलकल्पना विनिर्मितपदार्थावस्तम्भेन ज्ञागदेति-
 द्विर्विदग्धैर्वर्च्यते । तथा हि .
 यन्नास्त्येव तदस्ति वस्त्रिति मुवाजल्पद्विरेवास्तिकैरु
 वाचालैर्बङ्गभिस्तु सत्यवचसो निन्द्याः कृता नास्तिकाः ।
 दुःखो पश्यत तवतो यदि पुनः हिन्नादतो वर्षणो
 दृष्टः किं परिणामद्विपितचितिजीविः पृथक् केरपि ॥ १७ ॥
 अपि च न केवलं ज्ञागदात्मेव तावदमीभिर्वर्च्यते । तथा हि
 तुल्यवे वपुषां मुवायवपवैर्णक्रमः कीदृशः ।
 स्त्री चेयं वसु वा परस्य यदमु भेदं न विद्वा वयं ।
 हिंसायामय वा यशेषमने स्त्रीणां परस्वयक्ते
 कार्याकार्यकथास्तथापि यदमी निःपौरुषाः कुर्वन्ते ॥ १८ ॥
 ॥ विचिन्त्य सङ्गाधः ॥ सर्वथा लोकायतमेव शास्त्रं । यत्र प्रत्यक्षमेव
 प्रमाणं । पृथिव्यादेवायवस्तवानि । अर्थकामां पुरुषार्थां

भूतान्येव चेतयते न नास्ति परलोकः । मृत्युरेवापर्वग इति ।
तदेव दस्मदभिप्रायानुरोधिना वाचस्पतिना प्रणीय चार्वाकाय
समर्पितमोसीत् । तेन च शिष्योपशिष्यद्वारेणास्मिन् लोके
वङ्गलीकृतं तत्त्वं ।

॥ ततः प्रविशनि चार्वाकः शिष्यश्च ॥

चार्वाकः ॥१॥ वत्स ज्ञानासि दण्डनीतिरेव विद्या । ग्रन्तेव
वार्तात्तर्मन्त्रति । धूर्तप्रलापत्वयी । पश्य

स्वर्गः कर्तुक्रियादव्यविज्ञाणे यदि यज्वनां ।

ततो दावाग्निदग्धानां फलं स्याद्वरि भूरुहां ॥ १९ ॥

निकृतस्य पशोर्यज्ञे स्वर्गग्रामिर्यदीयते ।

स्वपिता यज्ञमानेन किं न तस्मान्विद्यन्यते ॥ २० ॥

अपि च ॥१॥ मृतानामपि जन्मूनां श्रादं चेत् तृतिकारणं ।

निर्वाणस्य प्रदीपस्य स्नेहः संवर्धयेच्छिष्यां ॥ २१ ॥

शिष्यः ॥ आचालिय इदं एसो ब्रेव पलमत्थो पुलिसस्स
ज्ञेष्वज्ञाए पिज्ञाए ता किं त्ति एदेहिं नित्यिदेहिं संसालसो-
क्षेष्व पलिदुलिश आपा धोलधोलैहिं पलाश्रसात्तर्यणासदु-
ग्रालपद्गदिहिं दुक्षेहिं खविज्ञादि ।

*) धार्तार्ग यदेष एव पर्मार्थः पुरुषस्य एत् व्यापते पोषते तत् किमित्येतेज्ञेचिकैः
संसारसौख्यं परिदृश्यात्मा धोर्षोरैः पराक्षरान्तर्पनवङ्गकालप्रभृतिभृत्यैः व्येषते ।

चार्वाकः ॥ वत्स धूर्त्प्रणीतागमप्रतारिताशामोशांमोदकैषिं
तुमिर्मूर्खाणां । पश्य

वालिङ्गनं भुजनिपीडितवाङ्मूल-

भग्नोन्नतिस्तनमनोक्तमायताद्याः ।

भिक्षोपवासनियमार्कमरीचिदाद्युर्

देहोपशोषणविधिः कुधियां वा चेषः ॥ २२ ॥

शिष्यः ॥ आचालिग्र एवं खु तित्यग्रा आलवति त्रं दुक्त-
मिस्मिदं संसालमुखं पलिद्युलणिङ्गं त्ति ।

चार्वाकः ॥ विद्य ॥ आः दुर्वुद्विलसितं नरपृथनां ।

त्याज्यं मुखं विषयसंगमज्ञन्म पुंसां

दुःखोपसृष्टमिति मूर्खविचारणोपा ।

व्रीहीन् द्विहासति सितोत्तमतण्डुलाद्यान्

को नाम भोस्तुषकणोपकृतान् क्षितगर्भी ॥ २३ ॥

मक्षामोहः ॥ अये चिरेण खलु प्रमाणवति वचनं रिनि कर्ण-
सुखमुपज्ञनयति । "ज्ञितोक्त्य यानन्द" दृत प्रियमुक्तन्मे चा-
र्वाकः ।

चार्वाकः ॥ विलोक्य ॥ एष मक्षाराद्विहामोहः ॥ उपसृत ॥ दृष्टन्
ज्ञयन् मक्षारातः ॥ एष चार्वाकः प्रणमति ।

*) यात्कर्षं एवं खलु भैर्विका यालयति यद्युपमिति तं सामयुम् परिदर्शीति ।

महामोहः ॥ चार्वाक स्वागतं । भोद्द्वोपविष्णवां ।
 चार्वाकः ॥ उपविष्णव ॥ एव कल्पे साहाङ्गः प्रणामः ।
 महामोहः ॥ अथ कल्पर्भद्रमव्याहृतं ।
 चार्वाकः ॥ देवस्य प्रसादात् संवित्र भद्रं । निर्वितिकर्तव्य-
 गेषश्च देवपादमूलं इष्टुमिहति । यतः

आज्ञामवायं महृतीं द्विपतां निपाते
 निर्वित्य तां सपदि लब्ध्यमुखप्रसादः ।
 उच्चैःप्रमोदमनुमोदितदर्शनः सन्
 धन्यो नमस्यति पदाम्बुरुहं प्रभूणां ॥ २४ ॥

महामोहः ॥ अथ तस्मिन् कलौ किष्टु संपन्नं ।
 चार्वाकः ॥ देव

व्यतीतवेदार्थपथः प्रथीयसीं यथेष्टचेष्टां गमितो महाजनः ।
 तदत्र क्षेत्रुर्न कलिर्न चायहं प्रभुप्रसादो हि तनोति पौरुषं ॥
 तत्रोत्तरपथिकाः पाश्चात्याश्च त्रयमिव त्याजिताः शमदमादी-
 नां किव कथा । अन्यत्रापि प्रायेषो ब्रीविकामात्रप्लैव त्रयी ।
 यथाहाचार्यः ॥

अग्निरुद्रं त्रयो वेदास्त्रिदण्डं भस्मगुणउनं ।

प्रजापौरुषहीनानां ब्रीविकेति वृक्षस्यतिः ॥ २५ ॥

तेन कुरुतेवादिषु तत्त्वदेवेन स्वप्नेऽपि विज्ञाप्रबोधोदयो न
शङ्कनीयः ।

महामोहुः ॥ साधु संपादितं महून खलु तत्त्वीर्थं व्यथीकृतं ।
चार्वाकः ॥ देवान्यच्च विज्ञाप्यमस्ति ।

महामोहुः ॥ किं तत् ।

चार्वाकः ॥ अस्ति विष्णुभक्तिर्नाम महाप्रभावा योगिनी ।
सा तु कलिना यद्यपि विरलप्रचारा कृता तथापि तदनुग-
वीतान्ययमालोकयितुमपि न प्रभवामः । तदत्र देवेनावधा-
तत्त्वमिति ।

महामोहुः ॥ सम्यमाल्यगते ॥ आः प्रसिद्धमहाप्रभावा सा योगि-
नी स्वभावाद्विद्विषणी चास्माकं उरुच्छेया । भवतु ।

॥ प्रकाशं ॥ भद्रं ॥ अलमनया शङ्कया । कामक्रोधादित्यन्तिप्रलेपु
कुत्रेयमुदेष्यति ।

चार्वाकः ॥ तथापि लघीयस्यापि रिपौ नानवद्वितीन त्रिधी-
पुणा भविनव्यं । यतः ॥

विष्णाकदारूणो राजां स्मिरल्योऽप्यरुदः ।

उद्देश्यति सूक्ष्मोऽपि चरणं कण्ठकाङ्कुरः ॥ २७ ॥

महामोहुः ॥ नेष्याभिसुखं विलोक्य ॥ कः कोऽत्र भोः ।

प्रविश्य दीवारिकः ॥ आज्ञापयतु देवः ।

मक्षामोहः ॥ भै असत्संग आदिश्यनां कामक्रोधलोभमद-
मान्मृत्युत्सर्याद्यो यथा योगिनी विष्णुभक्तिर्भवद्विरेवावक्षिते-
र्विश्वलव्याप्तिः ॥ यदान्नपर्यन्ति देवः ॥ इति निष्कान्तः ॥

॥ ततः प्रविश्यनि पञ्चलायुरुपः ॥

पुरुषः ॥ दृग्गे उक्तलदेशादो ग्रामदो मिह । ग्रत्य तत्य
साग्रलतीलसणिवेसे पुलिसोत्तमसणिग्रं देवदाश्रदणं । तस्मिं
मदमाणेहिं भट्टकेहिं मद्वालाजसआसं पेसिदो मिह ॥

॥ विलोक्य ॥ एमा वाराणसी । एहं लाङडलं । ज्ञाव पवि-
सामि ॥ प्रविश्य ॥ एसे भट्टके चावाकेण सहं किं वि मत्तयं
चिनृदि । ता उपसप्यामि णां ॥ उपसृष्ट ॥ ज्ञेडु ज्ञेडु भट्टके । एहं
पतं णिल्लूपमाणं पेक्खेडु भट्टकेहिं । ॥

मक्षामोहः ॥ पञ्च गृहीष्वा ॥ कुतो भवान् ॥

पुरुषः ॥ दृग्गे पुलिसोत्तमादो ग्रामदो मिह ॥

*) यहमुक्तलदेशादागतोऽस्मि । अस्मि तत्र सामर्त्यैर्संनिवेशे पुरुषोऽन्नमसंक्षिते देवता-
यतने । तस्मिन् मदमानाभ्यां भट्टारकाभ्यक्ते भलारूपसकाणां वेष्टितोऽस्मि । एवा
वाराणसी । एहं राजकुलं । यावत् प्रविश्यामि । एष भट्टारकश्चार्द्याकेण सार्व-
किलिति मन्त्रयंलिङ्गति । तुष्टुपर्याप्येन । तथा तथा भट्टारकः । एतत् पञ्च
निष्ठयमाणो वेष्टितो भट्टारकः ।

**) यह पुरुषोऽन्नमादागतोऽस्मि ।

महामोहुः ॥ यत्ते ॥ कार्यमत्याकृते भविष्यते ॥ प्रकाशः ॥
चार्वाक गह कर्तव्येष्ववकृतेन भवता भवितव्यं ।
चार्वाकः ॥ यदज्ञापयति देवः ॥ इति निष्काश्वः ॥

महामोहुः ॥ पंच वाचाति ॥ स्वस्ति श्रीवाराणस्यां महाराजा-
विराजपरमेश्वरमहामोहुपीदान् पुरुषोत्तमायतनान्मदमानौ
सादाङ्गपातं प्रणम्य विज्ञापयतः । यथा भद्रमव्याहृतं ।
अन्यच्च । देवी शान्तिर्मात्रा अद्वया, सहु विवेकस्य दौत्यमा-
पन्ना विवेकसंगमाय देवीमुपनिषदमहर्निंशं प्रबोधयति ।
अपि च । कामसहृचरोऽपि धर्मो वैराग्यादिभिरुपजप्त इव
लक्ष्यते । यतः । कामाद्विषय व्याचिनिगृहः प्रचरति । तदे-
तत्र ज्ञात्वा देवः प्रमाणमिति ॥ पंच वाचायित्वा एकोऽपि ॥ आः कि-
मेवमतिमुग्धाः शप्ततेरपि विभ्यति । कुतोऽस्याः संभवः ।
तथा क्षि

धाता विश्वविसृष्टिमात्रनिरतो देवोऽपि गौरीमुद्रा-
श्वेषानन्दविष्वर्णमाननयनो दक्षाधर्घसनः ।
दैत्यादिः कमलाकपोलमकरीलोद्याङ्कितोरःस्थानः
शेते ऽव्यावितरेषु ब्रह्मुषु पुनः का नाम शान्ते कथा ॥ २८ ॥
पुरुषं प्रति ॥ ज्ञात्वम् गह कामं सवरमुपेत्यदिशमस्मांकं प्रति-

पादय । यथा दुराशयो धर्म इत्यस्माभिरवगतं । तदस्मिन्
मुक्त्वा सप्ति न विश्वसितव्यं दृढं वद्वा धारयितव्य इति ।
पुरुषः ॥ त्रिं देवे आणवेदि । २१ ॥

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

महामोहुः ॥ यथां विचिन्त ॥ शान्तेः कोऽप्युपायः ॥ अथवा-
लमुपायात्तर्हण क्रोधलोभावेव तावेदत्र पर्याप्तौ ।
॥ प्रकाशं ॥ कः कोऽत्र भोः ।

॥ प्रविश्य दौवारिकः ॥ अरज्ञाययनु देवः ।

महामोहुः । तावदाहृयतां क्रोधो लोभश्च ।

दौवारिकः ॥ यदादिशति देवः ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशति क्रोधो लोभश्च ॥

श्रोदरः ॥ श्रुतं मया यथा शान्तिश्रद्धाविष्णुभक्तयो महारात्रेन
प्रतिपक्षभावमाचरत्तीति । अहो मयि त्रीवंति कथमामामा-
त्मनिरपेक्षितं चेष्टितं । तथा हि

अन्धीकरोमि भुवनं बधिरीकरोमि ॥

धीरं सचेतनमचेतनतां नयामि ।

कृत्यं न पश्यति न येन हितं शृणोति

धीमान् अधीतमपि न प्रतिसंदधाति ॥ २१ ॥

॥ यदहेव धात्तापयति ।

लोभः ॥ ये मद्यपगृहीता मनोरथं सरित्परं परमेव तावेन
तरिष्यन्ति । किं पुनः शान्त्यादीश्चिन्तयिष्यन्ति । पृष्ठा
सत्येते मम दक्षिनो मदजलप्रक्षोन्नगणडस्थलं
वातव्यायतपातिनश्च तुरणां भूयोऽपि लक्ष्ये परान् ।

एतलव्यमिदं लभे पुनरिदं लव्यादिकं ध्यान्तां
चिन्तादर्शरचेतसां वत नृणां का नाम शान्तेः कैथा ॥ ३० ॥

क्रोधः ॥ सखे विदितस्वया मत्प्रभावः ।

वाद्रं पुत्रमयातयत् सुरपतिश्चन्द्रार्धचूडोऽहिनद्
देवो ब्रह्मणिरो वशिष्ठतनयान् आधातयत् कौशिकः ।
विद्यावल्यपि कीर्तिमन्त्यपि सदाचारावदातान्यपि
प्रोच्चिः पौरुषभूषणान्यपि कुलानुदर्तुमीशः लणात् ॥ ३१ ॥

लोभः ॥ तृष्णो इतस्तावत् ।

प्रक्षिण तृष्णा ॥ किं आणवेदि अद्वात्तो ।

लोभः ॥ प्रिये शूयनां

क्षेत्रग्रामवनादिपत्तनपुरीदीपक्षमामाडल-
प्रत्याणाधनमृतवद्मनसीं लव्याधिकं ध्यायतां ।
तृष्णो देवि यदि प्रमीदसि तनोष्मानि तुङ्गानि चेत्
तद्वोः प्राणभृत्यं कुनः शमकया ब्रह्माण्डलनिरपि ॥ ३२ ॥

*) किमासौष्ठुग्यार्थपुत्र

तुंता ॥ अज्ज्ञातं स अं ज्ञेव दाव अस्तु एदस्ति अत्ये णिष्ठं
योक्तुंता संपदं अज्ज्ञाततस्य आणाए वन्द्याऽकोडिक्षिं वि णा
मे उग्रं पूर्वस्तदि । ॥

क्रोधः ॥ द्विंसे इत आगम्यतां ।

प्रिया क्षिंसा ॥० एसम्हि आंणवेदु अज्ज्ञाततो । ॥*)

क्रोधः ॥ प्रिये व्या सह धर्मचारिण्या मानृपितृवधो ममेप-
त्वर एव । तथा हि

कें माता पिशाची कैऽव च ज्ञानको धानरः केऽत्र कीदा
वयोऽयं वन्धुवर्गः कुटिलविद्युद्येष्टिता ज्ञातयोऽमी ।
॥ एमी निष्ठी निष्ठी ॥

आगर्भ यावदेषां कुलमिदमखिलं नैव निःशेषयामि
स्फुर्ज्ञतः क्रोधवद्वेन दधति विरतिं तावदङ्गे स्फुलिङ्गः ॥
॥ विलोक्य ॥ एव स्वामी । तदुपसर्पामः ।
॥ उपमृत्यु हर्ये ॥ ज्ञयतु ज्ञयतु देवः ।

महामोहः ॥ अद्वायास्तनया शालिरस्मद्युपिणी सा भव-
द्विर्याक्षेति ।

*) धर्यपुत्र खल्यमेव तावदहमेतस्मिन्नर्थे नित्यगमिषुका सम्प्रत्यार्थपुत्रस्याज्ञया व्रह्माऽक-
कोडिक्षिं वि णे उदरं पूर्विष्ठते ।

**) एषामि धात्रापयन्वर्यपुत्रः ।

सर्वे ॥ यदादिशति देवः ।

“ इति निष्क्रियता ॥ ”

महामोहः ॥ यदायास्तनयेत्युपनेषणोपायान्तरमस्ति द्वय-
मात्रां । तथा हि शान्तेर्माता यदा सा च परतत्वा । तत्
केनायुपायेनोपनिषत्सकाशात् तांवच्छदायकर्षणं कर्तव्यं ।
ततो मातृवियोगदुःखादतिमुडलतया शान्तिरूपं रुता भविष्य-
ति । अवसीदती च विनश्यति । यदां व्याक्रम्युं मिथ्यादृष्टिरेव
विलासिनी परं प्रगल्भेति । तदस्मिन् विषये सेव नियोजयतां
“ पार्षुनो विलोक्य ॥ विद्वमवति सत्वरमाद्यतां मिथ्यादृष्टिः ।
विद्वमवती ॥ तं देवो आणवेदि । ”

“ इति निष्क्रिय मिथ्यादृष्ट्या सह प्रविशति ॥ ”

मिथ्यादृष्टिः ॥ सहि चिरदिस्सम महारायस्स कर्मुं मुखं
येकिवस्सं ए खु मे महारायो उवालद्विस्सदि । *)
विद्वमवती ॥ सहि तुव मुखं सणेण आयाणं त्रेत्य महा-
रायो ए वेदिस्सादि कुदो उवालद्विस्सादि । **)
मिथ्यादृष्टिः ॥ सहि किं मं अलीशं सोदृग्गं संभाविग्र वि-
लम्बेति । †)

*) यदुदेव आत्मापयति ।

**) सत्य चिरदृष्ट्य महारात्म्य कर्म मुखं प्रक्षिप्य न खलु मी महारात्र उपालप्यस्ति

***) सत्य मुखदर्शननाम्यानवेद्य महारात्रो न वेत्यते कुत उपालप्यस्ति ।

†) सत्य, किं यामलीकं सीमाद्यं संभाग्य विद्वन्नवयति ।

विग्रहमवती ॥ सहि संपर्दं देव्य पेक्षिखस्तं ग्रन्तिग्रन्तिणं सो-
द्गम्मस्त । अणां च । णिद्रावृणाऽउलं पिग्रसहीर लोग्रणं
पेक्षिखेनि । ता किं खु पिग्रसहीर लोग्रणस्त विणिद्रदार
कारणं । *)

मिथ्यादृष्टिः ॥ सहि दक्षवद्वाहा वि ज्ञा इत्यग्रा भोदि तार
वि णिद्रा दुष्टाहा किं उणा ग्रन्तिग्रन्तिणं सग्रन्तलोग्रवद्वाहाणं । **)
विग्रहमवती ॥ के के उणा पिग्रसहीर वद्वाहा । ***)

मिथ्यादृष्टिः ॥ मक्षाराग्रन्ति ग्रन्ति उवरि कामो कोहो लोहो
ग्रन्तंग्रन्तो त्ति । ग्रन्त वा ग्रन्तं विसेसेण । दृत्य कुले ज्ञो
ज्ञादो ण मरु विणा वालो त्वविरो जुवाणो वा द्विग्रग्र-
णिद्विदर रन्दिदिणादं ग्रहिरमदि । +)

विग्रहमवती ॥ ण दृत्यं कामस्त रदी कोहस्त निंसा लो-

*) राखि राम्प्रतामेव प्रेक्षिण्य उलोकत्वं हृष्टामाय । ग्रन्तिच्च । निद्रावृणाकुलं प्रियरा-
त्या लोकनं प्रेक्षयामि । उलु किं उलु प्रियरात्या लोकनस्य विनिद्रतायाः कारणं ।

**) राखि दृक्षवल्लभायि या द्वी भवति तत्या चपि निद्रा दुर्लभा किं पुनर्म्याकं
राक्षलोकवल्लभानां ।

***) के के फुः प्रियरात्या दृल्लभाः ।

+) महाराज या उपरि कामः कोधो लोभोः हंकार इति । दृत्य वालं विशेषण ।
दृत्य कुले यो ज्ञातो न मया विना वालः त्वविरो युवा वा हृदयनिहितया
राम्प्रिदिनायभिर्मते ।

रुस्स तिण्हा परमपित्रा । त्ति मुशीग्निदि भारी करुं नं
पिग्नदमं णिचं रुनन्दी इस्सं णा ज्ञाणेसि ।

मिथ्यादिष्टः ॥ सहि इस्स त्ति किं भणीग्निदि णा ती वि मर
विणा मुङ्गतं वि चिनृन्ति ।

विद्वमवती ॥ सहि अदो ज्ञेव भणामि तुव सुरिसी मुङ्गा
इत्यिग्ना पुङ्गवीर णात्य ज्ञाए सोङ्गमलहिविङ्गरिदहिग्ना
सवत्तीग्ना पसाग्नं पडीहन्ति । सहि अणाच्च भणामि । एवं
णिहाउलहिग्ना विसंदुलकखलतचलणणोउलतांकालमु-
हलाए गदीर महाराग्नं संभावग्नदी सङ्गिदहिग्नं करिस्स-
दि पिग्नमन्ती त्ति तकेमि ।

मिथ्यादिष्टः ॥ किं एत्यं सङ्गिदल्वं । णां अम्न्हाणं महारा-
ग्नणिउत्ताणं ज्ञेव एसो अविणग्नो । अवि अ । सद्गीदंसण-
मत्तपसणाणं पुरिसाणं केरिसं भग्नं ।

*) नन्दिह कामर्य रतिः क्रोधर्य दिंचा लोभर्य तुण्णा परमपित्रा । त्ति ज्ञानते तारा-
कयं यत् प्रियतमं नित्यं रमयन्ती ईर्षो न ज्ञानयति ।

**) सत्त्वि ईर्षेति किं भणकते न ता अपि मदा खिना मुङ्गतमपि तिष्ठन्ति ।

***) सत्त्वि धत् एव भणामि तय ज्ञान्हशी मुङ्गा खी पृथिव्यां नास्ति यस्याः सीमाग्न-
महिंविधुरितहृदयाः सपत्न्यः प्रसादं प्रतीक्षन्ति । सत्त्वि धन्यस्व भणामि । एवं
निद्राकुलहृदया विसंदुलमवलस्त्वच्चणान् पुरेकामुखर्या मल्या महारातं संभावय-
न्ती शाङ्किनाहृदयं करिष्यति प्रियसत्त्वेति तर्कणामि ।

†) किमत्र शाङ्किनात्यं । नन्दमाकं महारातनियुक्तानामेव्यपि अविनयः । अपि वि । सत्त्वो-
दर्शनमात्रपरमान्तां मुङ्गपण्णां कोऽप्तं भयं ।

महामोहुः ॥ विज्ञोक्त्य ॥ अर्ये संप्रातिवृ प्रिया मिथ्यादृष्टिः ।
या रूपा

श्रोणामीरभसलसादरगलन्माल्योपवृत्तिहलाल-
लीलोत्कासमुज्जोपदर्शितकुचोन्मीलनखाङ्गावलिः ।
नीलेन्दीवरदामदीर्घतरया नृथ्या धयन्ती मनो
दोलान्दोलनलोलकङ्गणरण्टकारोत्तरं सर्पति ॥ ३४ ॥
विव्रमवती ॥ एसो महाराओ उवसप्पदु पिग्रसद्धी । ”
मिथ्यादृष्टिः ॥ उपृत्य ॥ बग्रदु जग्रदु महाराओ । ”
महामोहुः ॥ प्रिये

• दलितकुचनखाङ्गमङ्गपाली
रचय ममाङ्गमुपेत्य पीवरोह ।
• अनुकूर लूरिणानि शङ्गराङ्ग-
स्थितक्षिमशीलसुताविलासलदमी ॥ ३५ ॥
मिथ्यादृष्टिः ॥ सम्प्रतं तथा करोदि ॥
महामोहुः ॥ यालिङ्गनसुखमभिनीय ॥ अद्दो प्रियायाः परिष्वङ्गात्
परावृत्तं नवयौवनं ।

*) एष महाराज उपर्युक्तु प्रियसली

**) उपृत्य उपृत्य महाराजः ।

यः प्रागासीदभिनववृयोविव्रमावाम्नान्मा ।
 चित्तोन्माथी विगतविषयोपभवानन्दसान्दः ।
 वृत्तीरत्स्तिरथति तवाज्ञेष्यन्मा स कोऽफि
 प्रौढ्येमा नव इव पुनर्मान्मयो मे विकारः ॥ ३६ ॥
 मिथ्यादृष्टिः ॥ महाराघ ग्रहं द्वि संपदं णवज्ञोवणा विश्र
 संवुत्ता ण खु भावाणुवदं पेम कालेणावि त्रिलीग्रदि ।
 आणवेदु भद्रा किं णिमित्तं भद्रिणा सुमरिदम्भु ।
 महामोहुः ॥ प्रिये
 स्मर्यते स हि वामोहु यो भवेदृद्यादृहिः ।
 मच्चित्तभित्तौ भवती शालभज्जीव राज्ञते ॥ ३७ ॥
 मिथ्यादृष्टिः ॥ महापसादो तधावि आणवेदु महाराघो ।
 महामोहुः ॥ यथैव प्रकाशितैरङ्गः सर्वत्र विचरसि तथैव
 प्रवर्तितव्यं । अन्यच्च । दास्याः पुत्री अद्वा विवेकैः सक्षोप-
 निपदं योजयितुं कुट्टिनीभावमाप्नुवा ।
 अतः
 प्रतिकूलामकुलज्ञां पापां पापानुवर्तिनी ।
 केशोष्वाकृष्य तां रण्डां पाखण्डेषु नियोजय ॥ ३८ ॥

*) महाराताइमपि शास्त्रं नवयोवनेव संवृत्ता न खलु भावानुवदं पेम कालनापि वि-
लीयते । यातांपयतु भद्रादकः किं निमित्तं भद्रादकेण स्मारिताणि ।

**) महाप्रादस्त्रायाज्ञाष्यतु महाराघः ।

मिथ्यादृष्टिः ॥ ददाव मत्तके वि विसरु अलं भद्रिणो ग्रहि-
षिण्वसेण । वंग्रणमत्तकेण भद्रिणो दासी सद्वा आणं करि-
स्तदि । सं खुं मद मित्या धम्मो मित्या मोक्खो मित्या
वेग्रमग्गो मित्या सुहविग्वग्गरादं मित्या सत्यप्लविदादं
मित्या सगगफूलविज्ञोति भणिज्ञन्दी वेग्रमग्गं ब्रेव्व पलि-
क्कुलिस्सदि किं उण उवणिसदं । अवि अ । विसग्राणन्द-
विमुक्ते मोक्खे दोसाणो दंसग्रन्दीद उवणिसदो वि विरत्ता
करद्ससदि ग्रचिरं मद सद्वा । ”

महामोहुः ॥ यद्येवं सुहु मे प्रियं संपादितं प्रियया “ पुनरा-
लिङ्गय चुन्यति ॥

मिथ्यादृष्टिः ॥ भद्रिणा पग्रासे वि प्यवुत्ते ण लज्जेमि । ”

महामोहुः ॥ तद्वतु । वासागारमेव प्रविशावः ।

• इति निष्कान्ताः शब्दे ॥

॥ इति ॥

॥ द्वितीयोऽङ्कः ॥

*) एतावन्मात्रके ३ पि विषये ३ लं भर्तुरभिनिवेशेन । वचनमात्रकेपौद्र भर्तुर्दसो अक्षराणं
करिष्यति । एता खलु नवा मिथ्या धर्मो मिथ्या मोक्खो मिथ्या वेदमर्मो मिथ्या
सुविवृक्ताणि मिथ्या प्राग्वप्लवितानि मिथ्या खर्मफूलविदोति भणयमाना वेद-
मार्गमेव परिहरिष्यति किं पुनरूपनिषदं । यथि च । विषयान्दविमुक्ते मोक्खे
हापान् दर्शकत्वोपनिषदोऽपि विस्त्रका करिष्यतः चिरं यथा अहा ।

**) भर्ता प्रकाशे ३ पि प्रवृत्ते न लज्जामि ।

॥ अथ ॥

॥ तृतीयोऽङ्कः ॥

४ ततः पविशति ग्रान्तिः करुणा च ॥

ग्रान्तिः ॥ साक्षं ॥ मार्तमातः वासि देहि ने प्रियदर्शनं । ततः
मुक्तातङ्कुरङ्काननभुवः शैलाः सखलद्वारयः
पुण्यान्यायतनानि संततपोनिष्ठाश्च विखानसाः ।
यस्याः प्रीतिरमीषु सात्रभवती चाण्डालवेशमोदरं
प्राप्ता गौः कपिलेव जीवति कथं पाखाउद्दृस्तं गत्वा^१ ॥ १ ॥
अथवा अलं जीवितसंभावनया । यतः ।
मामनालोक्य न स्नाति न भुज्ञते न पिवत्यपः ।
न मथा रक्षिता श्रद्धा मुद्भूतमपि जीवति ॥ २ ॥
तदिना श्रद्धया मुद्भूतमपि शालेंजीविनं विडम्बनमेव । तत्
सखि करुणे मदर्य चिन्ता मा रचय यावदौचिरमेव ऊताश-
नप्रवेशने तस्याः सद्भूती भवामि ।
करुणा ॥ साक्षं ॥ सहि एवं विसमङ्गलपात्रालाउलंकणक-

दुष्टसस्त्वाद् अक्खराद् जप्यन्दी सब्बधा विलुत्तदीविदं मं
कस्येति । तां पतीद मुदृतं धारेद जीविदं पिग्रसद्वी जाव
दो तदो पुणेषु ग्रासमेषु मुणिग्रणसमाउलेषु भागीरहीती-
रेषु णिडणं णिद्वम्हु । कग्रावि मद्वामोद्वभीदा कद्विं वि
प्रश्णा णिवसृदि । ”

शान्तिः ॥ सखि किमन्विष्यते ।

नीवाराङ्गितसैकतानि सरितां कूलानि वैखानसैरु
ग्राक्रान्तानि समिद्धालचमसव्याप्ता गृह्णा यज्वनां ।
प्रत्येकं च निद्वपिताः प्रतिपदं चक्वार एवाश्रमाः
श्रद्धायाः वाचिद्यद्वो खलु मया वार्तापि नाकर्णिता ॥३॥
करुणा ॥ सहि एवं भणामि ब्रह्म सा ज्ञेव सत्तार्द सदा
तदा तां ए एसीं उगगदिं संभावेमि । ए खु तारसीर
पुणमयीर एतारसीं ग्रणुद्वन्ति ग्रसंभावणिङ्गं विवत्तिं । ”
शान्तिः ॥ सखि किमु प्रतिकूले विधातरि न संभाव्यते ।

*) सखि एवं विषमद्वलनद्वाजाकुलकृष्णकुरुःशतान्वचरापि तलपन्ती रावणा विलुप्त-
० जीवितां मां क्षुयोषि । तत् प्रसीद मुदृतकं धारयतु जीवितं प्रियसखो यावदित-
सतः पुणेष्वाश्रमेषु मुनिद्वनसमाकुलेषु भागीरणीतीरेषु निषुणां निद्वपयामः ।
कदाचिमहामोहभीता कुत्रापि प्राङ्मा निवसति ।

**) सखि एवं भणामि यदि सैव सातिविकी श्रद्धा तदा तस्या नेतृशो दुर्गतिं संभावया-
मि । न खलु ताह्ण्यः पुण्यमल एताद्वीमनुभवन्त्वेभावनीयो चित्तिं ।

देवी श्रीर्जिनकात्मजा । दशमुखस्यासौङ्कुले रक्षसो
 नीता चैव रसातलं भगवती वेदत्रयी दानवैः ।
 गन्धर्वस्य मदालसां च तनयां पांतालशेतुश्छलादु
 दत्येन्द्रोऽपदद्वार दृत विष्मा वामा विधेर्वृत्तयः ॥४॥
 तद्वत्तु पाखण्डालयेष्वेव तावदनुसरावः ।
 करुणा ॥ एवं भोदु । ॥

॥ इति परिक्रामतः ॥

करुणा ॥ सत्त्वां ॥ सहि रक्षसो रक्षसो । ॥

शान्तिः ॥ कोऽसौ रक्षसः ।

करुणा ॥ सहि पेक्खण्डो पेक्खण्डो ग्रो एसो गलत्तमलप-
 झपिद्विलवीकृच्छुपिद्विलवदेकृच्छुवीकृच्छुविग्रचित्तरमुक्तवसुणादुद्द-
 सणो सिद्धिसिद्धिपिद्विपिद्विग्रहृत्यो इदो द्वेव ग्रहिवद्विदि । ॥

शान्तिः ॥ सखि नायं रक्षसः । निवीर्यः खल्वयं ।

करुणा ॥ ता को एसो भविष्मदि । ॥

शान्तिः ॥ सखि पिशाच इति शङ्के ।

*) एवं भवतु ।

**) सखि राज्ञो राज्ञाः ।

***) सखि प्रेक्षय प्रेक्षय य एव गलत्तमलपुष्पिद्विलवीकृच्छुपिद्विलवदेकृच्छुवसुणादुद्दितचिकु-
 रमुक्तवसनदुर्ध्रनः शिखिशिखपिद्विपिद्विग्रहृत्यो इति एवाभिर्वर्तते ।

†) तत् कं एष भविष्यति ।

करुणा ॥ संहि पणुरंतमद्यामजद्यालुब्नासिग्रनुग्रणतरे
ज्ञाति ॥ पृथग्नदत्तपृथग्नदले कथं पिसाग्राणं ग्रवग्रासो ॥
ग्राति ॥ तर्क्यनतरमेव नरकविवराद्गतीर्णः कोऽपि ना-
रकी भविष्यति ॥ विलोक्य विजितं ॥ आ ज्ञातं । मद्यामोद्यप्र-
वर्तितोऽयं दिग्म्बरसिद्धातः । तत् सर्वथा दूरे परिद्युर-
णीयमस्य दर्शनं ।

“ इति पदाङ्गुष्ठी भवति ॥

करुणा ॥ सक्षि मुद्गतकं चिन्तु जाव इत्थ सदं ग्रेसामि ॥ ”

“ उभे तथा स्त्रिये ॥

“ ततः ग्रविष्यति यथानिर्दिष्टो दिग्म्बरसिद्धान्तः ॥

दिग्म्बरः ॥ एमो श्रलिङ्गताणं एमो श्रलिङ्गताणं । एव-
दुवालधलमङ्के अप्या दीव इत्र मत्तव्वे । एसे द्विष्णवलभा-
सेदं पैत्तमन्ये मोक्षसुकावदे ॥ परिक्रामति शक्ताणे ॥ ते ले सावका
सुणाध सुणाध । मलमयपुग्गलपिण्डे सग्रलंगलेहिं वि केलि-
सी सुद्धी । अप्या विमलसंद्वाए लिसिपलिचलणेहिं ज्ञा-
णव्वे । किं भणाध केलिमूँ लिसिपलिचलणं ति । ता
सुणाध । दूले चलणपणामे किर्सक्कालं च भौद्यणं मिदूँ ।

*) यस्मि प्रसुरम्भामयूज्यमालोद्वासितग्रनुवनान्तरे इवलति प्रचण्डगार्तपृथग्नपृथग्नले कथं पि-
ग्रात्यानामवकाशः ।

**) यस्मि मुहर्तके जित यवदत्र अहामन्वेष्यामि ।

इस्तामलं ण कठ्ठे लिलीणं दालं णमंत्ताणं ॥ नेपालापिगुणमालोक्य ॥
सङ्गे इदो दाव इदो दाव । १)

॥ उते समयमालोक्यतः ॥

॥ ततः प्रविशति तदनुइपवेशा अहा ॥
अदा ॥ किं आणवेदि लाभले ॥ २)

॥ शानिर्सूर्यिता पतति ॥

दिगम्बरः ॥ सावकाणां कुलं मुड्जतं एकं वि मा पलिहु-
लिस्सादि ॥ ३)

अदा ॥ तं आणवेदि लाभले ॥ ४)

॥ इति निष्कामता ॥

करुणा ॥ समस्सङ्ग समस्सङ्ग पिग्रसही । ण खु णाममत्त-
केणावि पिग्रसहीर भेदव्यं जदो मुदं मर अदिसासग्रसादो

*) नमोऽर्हाः नमोऽर्हाः । नवद्वारगृहमध्ये यात्मा दीप इव मनव्यः । एष तिन-
वरभावितः पर्यायो योक्त्वामवदः । रे रे आवकाः प्राणुत प्राणुतः । मलमयपुक-
लिपिष्ठे सकलामलैरपि अड्डप्री पूँडः । यात्मा विगलस्वाद अहिपरिचरणी-
शामव्यः । किं भयाय कीर्णप्राणुपिपरिचरणमिति । तच्छ्राणुत । द्वे चरणप्राणामः
कृजामकारे च भोक्त्रां मृदं । ईर्ध्यामलं न कार्यमृपोपां दारान् नमयमानानां ।
अर्थे इत्यावत् ।

**) किमाचापयति रावकुलं ।

***) आवकाणां कुलं मुहूर्तमेकमपि मा परिहरियति ।

+) यदाचार्ययति रावकुलं ।

ब्रं अत्य याहुंडाणं विं तमस्स सुदा॑ सद्गेति । तेण एषा
तामसी॑ सुदा॑ भवित्वादि । *)

शान्तिः ॥ समाशूल्य ॥ सखि॑ एवमेतत् । तथा हि॑
दुराचारा॑ सदाचारां उर्द्दर्शा॑ प्रियर्दर्शनां ।
अन्वामनुसर्त्येषा॑ दुराशां न कथंचन ॥ ५ ॥
तद्वत् तावंत् सौगतिष्वसावन्विष्यतां ।

॥ प्रानिकर्त्तो परिक्रामतः ॥

॥ ततः प्रविश्नि॑ भिजुद्दपः पुस्तकहर्तो बुद्धागमः ॥

भिन्नः ॥ विचिन्त्य ॥ भो भो उपासकाः
साक्षात् क्षणाक्षयिण एव निरात्मकाश्च
यत्रार्पिता वह्निरिव प्रतिभान्ति भावाः ।
सैवाधुना विगलिताखिलवासनवादू
धीसंतोति॑ स्फुरति॑ निर्विषयोपरागा ॥ ६ ॥

॥ परिकर्त्त्य॑ शुभे॑ समाशूल्य ॥ अहो साधुर्यं सौगतार्थमः॑ यत्र सौख्यं च
मोक्षाश्च । तथा हि॑

आवासो लयनं मनोहरमभिप्रायानुवृपा॑ वण्णिग-
भार्या॑ वाज्ञिहतकालमिष्टमशनं शया॑ मृदुप्रस्तराः ।

*) समाशूल्यतु॑ समाशूल्यतु॑ प्रियरसली॑ । न जलु॑ मात्रकेणापि॑ प्रियरसला॑ भेतव्यं यतः
शुले॑ नया॑ शहिंसासकाप्राप्तं शहमि॑ पाषण्डानामपि॑ तमसः॑ युता॑ अहेति॑ । तेनेषा॑
तामसी॑ सुदा॑ भविष्यति॑ ।

श्रद्धागृह्मुपासिता युवतिभिः कूताङ्गरोत्सवे-
क्रीडानन्दनर्त्रजाति विलसङ्गोत्सोऽवला रात्रयः । ५७॥
करुणा ॥ सहि को एसो तरुणतालतरुप्पलम्बो लम्बल-
कसाग्रपिसङ्गचीवरो मुण्डयसचूडमुण्डपिण्डो इदो ब्रेव्व आ-
ग्रहदि । ”

शान्तिः ॥ सखि बुद्धागम एषः ।

मिनुः ॥ पक्षादे ॥ भो भो उपासका भिन्नवश्च शूयतां भगवतः
सुगतस्य वाक्यामृतं ॥ पुष्टकं वाचयति ॥ पश्याम्यहं भिन्नवो
दिव्येन चक्रुपा लोकानां सुगतिं दुर्गतिं च । संस्क्रियते
क्षणिकाः सर्वसंस्काराः । नास्त्यात्मा स्थायी तस्माद्विनुपु
दरान् आक्रामत्सु नेर्पितव्यं चित्तमलं हि तद्वदीर्घानाम
॥ नेपथ्याभिमुक्तमवलोक्य ॥ श्रद्धे इतस्तावत् ।

पविष्य श्रद्धा ॥ आणवेदु लाडले । ”

मिनुः ॥ उपासकान् भिन्नवश्च विधमालिंग्य स्थीयतां ।

श्रद्धा ॥ इं आणवेदि लाडले । ”

॥ इति निष्कान्ता ॥

*) यस्मि क एष तरुणतालतरुप्पलम्बो लम्बलक्षणयपिण्डचीवरो मुण्डयसचूडमुण्डपिण्ड
इत एवागाहति ।

**) शान्तापयतु रात्रकुले ।

***) यदासापयति रात्रकुले ।

शक्तिः ॥ सखि इयमपि तामसी श्रद्धा ।

करुणा ॥ एवं गोदं । *)

क्षपणकः ॥ भिन्नुमालोक्य उसेश्वरं ॥ अले अले भिकाखुआ इदो
दाव किं वि पुहिस्सं । **)

भिन्नुः ॥ शकोधं ॥ आः पापं पिशाचाकृते किमेवं प्रलपसि ।

क्षपणकः ॥ अले मुच्च कोहुं सत्यगदं पुहिस्सं । ***)

भिन्नुः ॥ अरे क्षपणक शास्त्रकथामपि वेत्सि । भवतु प्रती-
मस्तावत् ॥ उपसूत्य ॥ किं पृहसि ।

क्षपणकः ॥ भण दाव खणविणाशिणा तुरु कस्स करु वदं
धलीआदि । †)

भिन्नुः ॥ अरे श्रूतां । अस्मत्संततिपतितः कथिदु विज्ञा-
नक्षणः भिन्नुच्छन्नवासनो मोक्ष्यते ।

क्षपणकः ॥ अले मुकखा गङ्गा कस्सिं वि मणक्षले कोवि
मुक्ते भविस्सदि तदो दे संपदं पणदुस्स कदे केलिसं उव-

*) एवमेतत् ।

**) अरेऽरे भिन्नुक इनसावत् किमपि पृहामि ।

***) अरे मुच्च क्रोधं प्रास्तमां पृहामि ।

†) भण तावत् खणविणाशिणा त्वया कस्य कृते ब्रां भाष्यो ।

आलं कलिस्सदि । आः च पुहामि । केण वा इतिसे धर्मे
उवदिहे । *)

भिन्नः ॥ ननु सर्वज्ञेन भगवता बुद्धेनोक्तः अयमेव धर्मः ।
क्षपणकः ॥ अले सत्त्वसो बुद्धे अत्थि त्ति कथं तु रामादं । **)

भिन्नः ॥ ननु रे तदागमेरेव प्रसिद्धो बुद्धः सर्वज्ञ इति ।
क्षपणकः ॥ अले लिङ्गुश्चबुद्धिश्च जह तस्य भासिदिण सत्त्व-
गत्ताणां पठिवज्ञेति ता अहं वि सत्त्वं ज्ञाणामि तुमं वि पिद-
पिदामहेत्तिं सदं सत्त्वपुलिसेत्तिं दासे त्ति । ***)

भिन्नः ॥ एतोऽथ ॥ आः पाप पिशाचमलपङ्कधर तवाहं दासः ।
क्षपणकः ॥ अले विद्यालदासीभुग्न्ना उद्गृप्यव्वज्ञिश्च दिद्वान्दे
मर एतै दंसिदे । ता पित्रं दे विसदं भणामि । बुद्धाणुसा-
साणां पलिहुलिश्च अलिहुत्ताणुसासाणां अणुसलिश्च निग्रम्ब-
लत्वदं जेव्व धारेदुः भवं । †)

*) अरे गूर्व यदि कमिन्नपि मन्त्रद्वये कोऽपि मुक्ते भविष्यति तदा से रामां धाराश्च
कृते कोट्प्रभुपकारं करिष्यति । अन्यच्च पृष्ठामि । केन वेदशो धर्म उपरिदः ।

**) अरे सर्वज्ञो बुद्धोऽस्तीति कथं त्वया ज्ञाते ।

***) अरे क्षतुबुद्धे यदि तस्य भावितेन सर्वतत्वं प्रक्षिपयते तदाद्यमपि सर्वं ज्ञानामि त्वमपि
पितृपितामहैः साङ्क चपूरुषैर्दास इति ।

†) अरे विद्यालदासीभुग्न्ना उद्गृप्रतिज्ञिन दुष्टान्तो मौल दर्शितः । तत् प्रियं ते विद्वान्त्वं भणा-
मि । बुद्धानुशासानं परिहृत्य अर्हदनुशासनमनुशृण्य दिग्मव्यरतमेव धारयतु भवान् ।

भिन्नः ॥ आः पाप स्वयं नष्टः परान् अपि नाशयितुमिहनि ।
स्वारात्म्यं प्राप्त्यमुत्सृज्य लोके निल्यामनिन्दितः ।

अभिवाज्ञाति को नामं भवान् इव पिशाचतां ॥ ८ ॥
अपि च । आर्हतमपि धर्मवैदेनं कः अद्वते ।

द्वपणाकः ॥^१ गद्येकाखत्तवालचन्द्रसूलोपलाग्रसुकुलाङ्गुष्ठ-
लमत्यणाणं संवाददंसणेण णिलूविदं भग्नवदो संव्यणात्तणं
अलिङ्गतस्त ।^२

भिन्नः ॥ विद्य ॥ अरे अनादिप्रवृत्तज्योतिषातीनिक्षयज्ञानप्र-
तारितेन भवतेद्मतिकष्टं व्रतमाश्रितं । तथा हि
ज्ञातुं वयुः परिमितः द्वमते त्रिलोकी

ज्ञीवः कथं कथय संगतिमत्तरेण ।

शक्तोसि कुम्भनिक्षितः सुशिखोऽपि द्विपो

भावान् प्रकाशयितुमप्युद्वे गृहस्य ॥ ९ ॥

तस्माल्लोकद्वयविरुद्धादर्हतमताद्वरं सुगतदर्शनमेव साक्षात्
सुखावरुमतिरमणीयं पश्यामः ।

शान्तिः ॥ सखि अन्यतो गहावः ।

*) गुह्यकल्पवारचन्द्रसूलोपरामाशुक्राहुपरमार्थतानं संवाददृश्यनेन निश्चयितं भग्नवदो र्वा-
शस्वर्महतः ।

करुणा ॥ एवं भोदु ॥*)

इति परिक्राम्य ॥

शान्तिः ॥ पुरो विलोक्य ॥ एष पुरस्तात् सोमसिद्धान्तः भवत-
त्रापि तावदनुसरावः ।

॥ ततः प्रविशति कापालिकश्चपात्री सोमसिद्धान्तः ॥

कापालिकः ॥ परिक्रम्य ॥

नरास्थमालाकृतमूरिमूषणः

शमशानवासी नृकपालभोजनः ।

पश्यामि योगाज्ञनशुद्धदर्शनो

ज्ञगन्मिथो भिन्नमभिन्नमीश्वरात् ॥

क्षपणकः ॥ अले एसे कावालिग्रवदं पुलिसे धालेदि ।

ता णं वि पुहिसं ॥ उपमूल ॥

अले अले कावालिग्रा

एलक्कुमुण्डधालिग्रा ।

केलिसे तुम्ह धम्मके

केलिसे तुम्ह मोक्खके ॥ ११.॥ **)

कापालिकः ॥ अरे क्षपणक धर्मं तावदस्माकमवधुर्य ।

*) एवं भवतु ।

**) अरे एष कापालिकश्चते पुरुषो धारयति तदेनमयि पृष्ठामि ।

अरे एष कापालिक नरास्थमुण्डधारक ।

कोदृशसतव धर्मः कोदृशसतव मोक्षः ॥

*) धर्मन् धर्मन् धोरुपापकातिपा फेनापि विप्रलव्यो वराकः

^{**)} घरे कापालिक धन एवं भणामि केनापी-द्रुत्तालिना मायो दृष्टिकिंवा विप्रलब्धोऽसीति ।

कापालिकः ॥ ग्राः पाप पुनरपि परमेश्वरमैन्द्रजालिकामि-
त्यादिपसि । तत्र मर्षणीयमस्य दौरात्म्यं ॥ अद्यापाक्ष्य ॥ तद-
द्युमस्य

एतत्करालकारवालनिकृत्तकाण्ड-
नालोच्छलदद्युलफिनिलवुद्दौषिः ।
सार्द उमुमरुडांकृतिश्वतभूत-
वर्गण भर्गगृहिणीं रुधिरधिनोमि ॥ १४ ॥

॥ इषि अद्यापाक्ष्य ग्राप्ति ॥

क्षपणकः ॥ स्मां ॥ मद्याभाग्रा ग्रहिंसा पलमे धम्मे त्यि । *)
" इति भित्तोरुङ्गं पविष्टति ॥

भित्तुः ॥ कापालिकं वाद्यन् । भो भो मद्याभाग कौतुकप्रयुक्ते वा-
क्तुलहे न पुत्तमेतस्मिंस्तापस्त्वनि प्रकृतुं ।

कापालिकः अद्यां पविष्टति ॥

क्षपणकः ॥ स्माप्त्य ॥ मद्याभाग्रां इ यं संहलिग्रथोललोसाविसे
संवुत्ते तदो कृगो किं विं पुद्धिं इहामि । **)

कापालिकः ॥ पृष्ठ ।

*) मद्याभाग ग्रहिंसा पूर्मो धर्मोःस्ति ।

**) मद्याभाग यदि संहलिग्रथोपावेशः संवृत्तस्तोःहुः किमपि प्रदुर्मिल्लामि ।

दौपणकः ॥ सुदे तुम्हाणं पलमि धम्मे । ग्रथ केलिसि मो-
कंखेसोकंखे ॥*)

कापालिकः ॥ शृणु

दृष्टं धायि सुखं विना नः विषयैरानन्दबोधोऽज्ञिता
जीवस्य स्वतिरेव मुक्तिरूपलावस्था कथं प्रार्थ्यते ।
पार्वत्याः प्रतिशृपया दयितया सानन्दमालिङ्गितो
मुक्तः क्रीडति चन्द्रचूडवयुरित्यूचे मृडानीपतिः ॥ १५ ॥
भिन्नः ॥ मद्हामाग अश्रद्धेयमेतद्वीतरागस्य मुक्तिरिति ।
दौपणकः ॥ अले कावालिग्रा डंड ण लूससि तदो भणामि ।
सलीली सलागी मुक्के ति वेश्विलुङ्क ॥")

कापालिकः ॥ खण्ठं ॥ अये अश्रद्धाद्विसमनयोरतःकरणं । भव-
त्वेवं तावत् ॥ प्रकाणं ॥ अद्वे इतस्तावत् ।

॥ ततः प्रविशति कावालिनोऽप्यार्थी अहा ॥
करुणार्थ ॥ सहि पेक्खस्त् पेक्खस्त् रज्जस्त् मुदं सङ् । ज्ञा-
एसा

विणिदणीलुप्यललोअलोअणा-
णरत्थिमालाकिदचालुभूसणा ।

*) शुनो गुणाकं परमो धर्मः । अय कोदृशं मोक्षरीत्यां ।

**) अरे कापालिक यदि न हृष्यसि तदा भणामि । शरीरो सर्वां मुक्त इति
वेश्विलुङ्क ।

एतत्त्वयोगत्यएतानान्तर्यला
 विद्युदि पुणेन्दुमुखी विलासिणी ॥ १६ ॥
 अद्वा ॥ परिक्षण ॥ एतमिति आणवेदु सामी ॥
 कापालिकः ॥ प्रिये एनं डुरभिमानिनं भिन्नं तावद्युषाण ।
 अद्वा ॥ भिन्नमालिङ्गिति ॥
 भिन्नः ॥ तनानिकं सानन्दं परिष्वक्त्वा रोमास्पदिनाय ॥ अद्वो युखस्वर्णा
 कापालिनी । तथा हि
 रण्डा पीनययोधतः कति मया चण्डानुरागादुज्ज-
 द्वन्द्वापीडितपीवरस्तनभरं तो गाज्मालिङ्गिताः ।
 बुद्धेभ्यः शतशः शये यदि पुनः कुत्रापि कापालिकी-
 पीनोन्तुङ्गकुचावगूरुनभवः प्राप्तः प्रमोदोदयः ॥ १७ ॥
 अद्वो पुण्यं कापालिकं चरितं । अद्वो ज्ञाध्यः सोमसिद्धान्तः ।
 आश्वर्योऽयं धर्मः । भो मन्हाभावः सर्वथा चुदानुशासनमस्मा-
 भिरुत्सृष्टं । प्रविष्टाः स्मः पारमेश्वरं मिदान्तं । तदाचार्यस्त्रं
 शिष्योऽहं प्रवेशय मां पारमेश्वरीं दीक्षां ।

*) सति प्रेक्षस्व द्वृक्षस्व रङ्गमः सुतां अहां । येषां

विनिद्रनीलोन्यललोललोचना नरस्त्रियालाकृतचारुभूषणा ।

नितन्द्रियीनस्तनभारमन्यदा विभाति पूर्णेन्दुमुखी विलासिणी ॥

**) एषामिम शासापयतु च्छामी ।

क्षपणकः ॥ अले भिक्खुं ग्रा कवालिणीफलसद्भिदे तुमं
तम दूलं अपसूल । *)

भिन्नुः ॥ आः पाप वच्चित्रोऽसि रे कपालिन्याः परिम्भ-
मद्वामद्वोत्सवेन ।

कपालिकः ॥ प्रिये क्षपणकं गृहण ।

कपालिनी ॥ क्षपणकमालिङ्गि ॥

क्षपणकः ॥ एतोमां ॥ अहो अलिहृत अलिहृत कवालिणी-
फंसमुहुं । सुन्दलि देस्मु दाव पुणो अङ्गवालिं ।

॥ खगते ॥ अले महृते ए इन्द्रियविग्राले उवत्यिदे ता अत्यि
को वि उवायो किं एत्य त्रुतं भोडु पिहग्राद दङ्गसं
॥ तथा कृत्वा ॥

अथ पीणधणत्यणसोहणा

पलितत्युकुलङ्गविलोग्रणा ।

जइ लससि कवालिणि भूवकी

ता किं कालिस्सदि सावकी ॥ १८ ॥

अहो कावालिग्रा एकं दंसणं सोकंखमोकखसाहणं । भो
ग्राचालिग्रा कृग्गो उज्जू किङ्गले संपदं संवृत्ते । मं वि
मद्वभिरवाणुसासणे दिक्खस्मु धाणेण । **)

*) घरेन्मिश्रक कपालिनीर्णयद्वितस्त्वं तद्दृष्टुमप्सर ।

**) अहो अर्द्धन् अर्द्धन् कपालिनीर्णयसुलं । सुन्दरि देवि तावत् तुनरद्वपालो । अरे

कापालिकः ॥ उपविश्यतां ।

॥ उभौ तथा कुरुतः ॥

कापालिकः ॥ भावनं समादृशं ध्यानं नाश्यति ॥

श्रद्धा ॥ भग्नवं पूरिदं सुरारु भाग्नां । ”

कापालिकः ॥ विलोक्य पीत्वा शेषं भिन्नुक्षणायोर्पर्यन्ति ॥

इदं पवित्रममृतं पीयतां भवेषेपन्नं ।

पशुपाशसमुच्छेदकारणं भैरवोदितं ॥ १२ ॥

॥ उभौ विमृशतः ॥

क्षपणकः ॥ अम्बृहाणं अलिहृताणुसासणे सुलापाणं णात्यि ॥”

भिन्नुः ॥ कथं कापालिकोच्छिष्टां सुरां पास्यामि ।

कापालिकः ॥ किं विमृशसि । श्रद्धे पशुवमनयोर्नाशाय-
पनीयते । नास्मद्ददनसंसर्गदोषादपवित्रां सुरामेतौ मन्येते ।
तद्वत्ती स्ववक्त्रासवपूर्तां कृत्वा अनयोरुपनयतु । यतस्ती-
र्थिका अपि वदति स्त्रीमुखं तु सदा शुचीति ।

महान् अलिखन्दियविकारं उपस्थितः तदस्ति कोऽपुणायः किमत्र युक्तं भवतु पि-
क्षिक्या द्वादशिण्यामि ।

अथि पोनवनस्तनामेषाना पौरवस्तकुरुद्विविसीक्षना ।

यदि रमसे कपालिनि भावको किं करिष्यति आवको ॥

अहो कापालिकैकं दृश्यनं सोऽप्यमोक्षादात्मं । मो शाचार्यादं तत्र किंकरः सांप्रतं
संवृत्तः । मुमायि महर्मरवानुशाशने दीक्षात्वं ध्यानेन ।

*) भग्नवं पूरितं सुरया भावने ।

**) धैर्याकर्महृदनुग्रामं सुरपानं नास्ति ।

अद्वा ॥ ऽ भवं ग्राणवेदि । ॥

“ इति पानपात्रं गृहोत्त्वा पीतश्चेष्यमुपनयति ॥

भिन्नः ॥ लक्षाप्रसादः ॥ इति चक्रं गृहोत्त्वा पिवति ॥ अद्वो सुरायाः
सौन्दर्य ।

निपीता वेष्याभिः सद्व न कतिवारान् सुवदना-
मुखोच्छिष्टास्मांभिर्विकचवकुलामोदमधुरा ।

कपालिन्या वक्त्रामवसुरभिमेतां तु मदिरां

अलब्धा ज्ञानीमः स्यृक्षुयति सुधायै सुरगणः ॥ २० ॥

कपणकः ॥ अले भिक्खुआ मा सव्वं पिव । कवालिणी-
वग्रणसलसं मदिलं मम वि धालेस्सु । ”

भिन्नः “ जपणाकाय चक्रमुपनयति ॥

कपणकः “ पीत्वा ” अद्वो सुलाद मङ्गलतणां अद्वो सादे
अद्वो गन्धे अद्वो सुलद्वितणां । चिलं खु अलिकृताण्सा-
सणे पदिदे पदिवच्छिदेन्हि ईर्लिसेण सुलालसेण । अले भि-
क्खुआ धोणति मं अङ्गादं ता सुविस्तं । ”

“ तथा कुरुतः ॥

”) यद्वान् धात्रापयति ।

“ ”) ये भिन्नक मा सर्वं पिव । कवालिनीवदनसरसां मदिरां यमायि धात्रयत्व ।

“ ”) यहो सुराणा यमुरत्वं यहो स्वादः यहो गन्धः यहो सुरभित्वं । चिरे यत्वर्हद-
नुशासने पतितः पतिवच्छितोऽस्मीकृष्णेन सुरासेन । ये भिन्नक धूर्णानि यमा-
द्वानि तत् स्वप्न्यायि ।

भिन्नः ॥ एवं कुर्वः ।

कापालिकः ॥ प्रियं अमृ अल्पक्रीतं दासद्वयं लब्ध्यं । तन्न-
त्यावस्तावत् ।

॥ अे नृथः ॥

कापालिकः ॥ अले भिक्खुश्च एसे कावालिए अहु वा अचा-
लिए कवालिणीए सङ्कं सोहुणं णच्चेदि । तां एव ए सङ्कं
अम्हे वि णाच्चामो ।

भिन्नः ॥ एवं कुर्वः ।

॥ एव ए सङ्कं नृथः ॥

कापालिकः ॥ अच्च णाच्चामो अहु गायति ॥

भिन्नः ॥ आचार्य महाश्चर्यमेतदर्थनं यत्राज्ञोशमभिमतार्थसि-
द्धयः संपद्यते ।

कापालिकः ॥ कियदेतदाश्चर्यं प्रश्यसि ।

अत्रानुजितचनुरादिविषयासुंगे अपि सिद्धत्वमूर् ॥

अत्यासन्नमहोदयप्रणयिनामद्वौ महासिद्धयः ।

वश्याकर्विमोहनप्रशननप्रकोभणोच्चादन-

प्रायाः प्राकृतसिद्धयस्तु विद्युपां योगात्मायाः परं ॥ २१ ॥

*) अे भिन्नुक एष कापालिकोऽयत्ताचार्यः कपालिन्या शार्ह शोभनं नृथः । तदेत्या
शार्हमाच्चामपि नृथावः ।

क्षपणकः ॥ अले कावालिग्रा ॥ विमृश ॥ अले आचालिग्रा
अहंवा आचालिग्रा लाश्वला आचालिग्रा । ”

भिन्नः ॥ अयमन्यातिशयपीतया मदिरया दूरमुन्मनीकृतस्त-
पस्वी । तत् क्रियतामस्य मद्धपनयनं ।

कापालिकः ॥ एवं भवतु ॥ इति खगुलोच्छिष्टाम्बूलं क्षपणकाय ददाति ॥
क्षपणकः ॥ खल्लीभूष ॥ आचालिग्रा एवं पुहामि । जादिसी
तुम्हाणं सुलाइ आह्लाणासिद्धी किं तादिशी इत्थिग्रापुलि-
सेमु वि अत्यि । ”

कापालिकः ॥ किं विशेषेण पृहसि । पश्य

विद्याधरीं वाय सुराङ्गनां वा
नागाङ्गनां वायथ यक्षकन्यां ।

यद्यन्ममेष्टुं भुवनत्रये ऽपि

विद्यावृलात् तत्तदुपाद्धरामि ॥ २२ ॥

क्षपणकः ॥ भो एहं मरे गणिदेण णादं त्र्यं सत्वे अम्ले
महामोहस्स किंकले ति । ”

*) धरे कापालिक । धरे आचार्य धरवा आचार्य राश्वकुलाचार्य ।

**) आचार्येष्वं पृहसि । यादृशो युष्माकं सुरायामाहरपाचिद्दः किं तादृशो स्वेषुर्येष्व-
प्यति ।

***) भो एतन्यथा गणितेन ज्ञातं यत् सर्वे वर्यं महामोहस्स किंकला इति ।

उमौ ॥ यथा ज्ञातमायुष्मता एवमेतत् ।
 क्षपणकः ॥ ता लाय्यकङ्गं किं वि मन्त्रीयन्तु ।
 कायालिकः ॥ किं तत् ।
 क्षपणकः ॥ धर्मस्स सुदा सद्गु महालायस्स आणारु आ-
 द्गुलीयडु ति । *)
 कायालिकः ॥ कथय वासौ दास्याः पुत्री । एष तामचि-
 रमेव विव्या बलादुपादुरामि ।
 क्षपणकः ॥ चटिकामादाय गणायति ॥
 शान्तिः ॥ सखि अम्बागतमिहू लृताशानामालायं शृणो-
 मि । तद्वधानेन तावदकर्णयावः ।
 करुणा ॥ सहि एवं करेम्हू । **)

॥ उपे तता कुरुते ॥

क्षपणकः ॥
 णत्य इले णत्य थले णत्य गिलिवले णत्य पैदाले ।
 विएङ्गुभत्तीरु सहिदा व्वसद द्विदरु महाप्याणाणां ॥ २१ ॥ †)

*) तद्रातकार्यं किमपि मन्त्रयन्तु ।

**) धर्मस्य शुता अहा महाराज्याक्षयाहियतामिति ।

***) सखि एवं कुर्वः ॥

†) नालि इले नालि स्थले नालि गिरिवरे नालि पालाले ।

विएङ्गुभत्ता सहिता व्वसति हृदये महामनां ॥

कारणा ॥ शान्तं ॥ सहिं दिद्यिआ वद्वसि विष्णुभतीद् देवीर
पासेयलिवत्तिणी सद्वेति । ॥

शान्तिः ॥ एवं नाट्यति ॥

भिन्नः ॥ अथ धर्मस्य कामाद्यक्रान्तस्य कुत्र वृत्तिः ।

क्षपणकः ॥ फुर्गणविद्वा णलि त्वले इति पठति ॥

कापालिकः ॥ शविषां ॥ अहो महत् कष्टमापतितं महाराज-
स्य । तथा हि

मूलं देवी सिद्धये विजुभतिस्

तां च अदानुव्रता सत्वकन्या ।

कामान्मुक्तास्तत्र धर्माऽप्यभूचेत्

सिद्धं मन्ये तद्विवेकस्य कृत्यं ॥ २४ ॥

तथापि तावदसुव्ययेनापि स्वामिनः प्रयोजनमनुष्टेयं । तन्म-
हामेरवीं विद्यां धर्मश्रद्धयोद्घात्मरणाय प्रस्थावयामः ।

॥ इति निष्कान्ताः ॥

शान्तिः ॥ सखि आवामपि एवं खताशानां व्यवसायं देवी
विजुभती निवेदयावः ।

॥ इति निष्कान्ताः सर्वे ॥

॥ इति ॥

॥ तृतीयोऽङ्कुः ॥

*) सहिं दिद्यिआ धर्मसे विष्णुभक्त्या देवाः पर्ण्वपरिवर्तिनी अहेति ।

॥ अष्ट ॥

॥ चतुर्थाष्टः ॥

॥ ततः प्रविशनि मैत्री ॥

मैत्री ॥ सुं भर मुदिताए साग्रसादो जथा महाभिलवींगंस-
णसंब्रमादो भग्नवदीए विण्डुभत्तीए परितादा पिग्रसही सडे-
ति । ता उकुणिठदेण ल्हिग्रदण पिग्रसहीं कहिं प्रेक्खसं *)
॥ परिक्रामनि ॥

॥ ततः प्रविशनि अद्वा ॥

अद्वा ॥ समयोत्कर्त्तं फैति ॥

धोरां नारकपालकुण्डलवतीं विगुच्छां दृष्टिभिरुं

मुच्छतीं विकरालमूर्तिमनलज्जालापिशङ्गः कच्चः ।

दंद्राचन्द्रकलाङ्कुरालरललज्जिंस्थां महानैरवी

पश्यत्वा इव मे मनः कदलिकेवैष्वायद्वो वैपैते ॥ १ ॥

*) युतं यथा मुदिताणाः सकाशान् यथा महाभैरवीग्रसनसंब्रमादग्रवत्या विण्डुभैरवा पर्ति-
त्रात् प्रियसहीं अङ्गति तुकुणिठोन छृदयेन प्रियसहीं कहा प्रेक्खते ।

मैत्री ॥ अये एसा मे पिंग्रसही सदा भग्नसमुव्वान्तहिंश्चारा
कदलिश्चाकम्पतरलेहिं अङ्गेहिं किं यि मत्तायन्दी संमुक्तागदं
वि मं णापेकाखदि । ता ग्रालविस्सं दाव ॥ प्रकाशं ॥ पिंग्रसही
सदे किं ति तु अं उत्ताविदहिंश्चारा मं वि ण विलोक्ति । ”
अदा ॥ विलोक्यु शोच्छासं ॥ अये मे प्रियसखी मैत्री ।

कालरात्रिकरालास्यदत्तात्तर्गतया मया ।
दृष्टासि सखि सैव वं पुनरत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥

तदेहि परिधज्जस्व ।

मैत्री ॥ तथा कृत्वा ॥ सहि तथा विण्डुभत्तिण्डिन्द्वच्छिद्यन्तावार
मन्त्रभेलवीर कहुं दे अज्ज वि वेवन्ति अङ्गाइ । ”
अदा ॥ धोरामित्यादि फलि ॥

मैत्री ॥ उत्तासं ॥ अहो दृदसा धोलदंसणा । अथ तार ग्राग-
दार किं किदं । ”
अदा ॥ श्वेनावपातमवपल्य पदद्वये माँ

ग्रादाय धर्ममपरेण करेण धोरा ।

*) अगे एसा मे प्रियसखी अहो भव्यसमुद्दान्तहृदया कदलोकम्पतरलेहिं किंगपि मन्त्र-
यन्तो संभुक्तामपि माँ नु प्रिक्तो । तदालपिण्डामि तावत् । प्रियसखि अर्के
किंगिति त्वनुज्ञापितहृदया मामपि न विलोक्यति ।

**) सहि तथा विण्डुभत्तिण्डिन्द्वच्छिद्यन्तावारा नहोमेव्या । कथं ते अपापि वेपन्ते । ज्ञानि ।

***) अहो दृदसा धोरर्जना । श्वेनावपातमा किं कृतं ॥

वेगेन सा गगणमुत्पत्तिता नकाय-

कोटिसुरत्पिण्डियुगेव गृही ॥ ३ ॥

मैत्री ॥ लृद्वी लृद्वी ।

" इति मूर्ति ॥

श्रद्धा ॥ सखि समाश्वसिहि समाश्वसिहि ।

मैत्री " समाश्वस्य " तदो तदो । ")

श्रद्धा ॥ ततःपरमस्मदीयार्तनादोपज्ञातद्याद्र्या देव्या
भूभङ्गभीमपरिपाठ्लदृष्टिपातं

उद्गात्कोपकुठिलं च तया व्यत्तोकि ।

सा वज्रपातहृतशीलशीलेव भूमौ

व्याभग्नज्ञरशिरोजस्य यथा व्यापात ॥ ४ ॥

मैत्री ॥ दिद्धिर्या मर्द विश्व सहूलमुहूदो विश्रदा खेमेण
संज्ञीविदा पिग्रसक्षी । तदो तदो । " ")

श्रद्धा ॥ ततो देव्या समुपज्ञाताभिनिवेशमुक्तमेवं यदस्य ड्रा-
त्मनो महामोहृतकस्य मामप्यवज्ञाय वर्तमानस्य समूलमु-
मूलनं करिष्यामीति । आदिष्ठा चालुं देव्या यथा गह श्रद्धे

*) हाधिक् हाधिक् ।

**) तत्त्वातः ।

***) दिद्धक् मृगोव शार्दूलमुक्तो विश्रदा खेमेण संज्ञीविदा पिग्रसक्षी । तत्त्वातः ।

क्रूहि विवेकं कामक्रोधादीनां निर्जयम्योग्योगः क्रियतां ततो
वैरोग्यं प्रादुर्भविष्यति अहं च यथासमयं प्राणायामायनुप्रा-
णनेन युर्भूत्सैन्यमनुग्रहीष्यामि रितम्भरादयश्च देवः शाल्या-
दिकौशलेन उपनिषदेव्या संगतस्य भगवतः प्रबोधोदयमनु-
विधास्यति । तद्दृभिद्दनीं विवेकसंनिधिं प्रस्तिता । तं
पुनः किमाधरूती दिवसान् अतिवाह्यसि ।

मैत्री ॥ अम्हे वि विष्णुभूतीरु आणारु चतस्सो वह्निणि-
आओ विष्वव्रसिद्धिकालसोण महाप्याणं हिग्रह वत्ताम । १

॥ संस्कृतमाण्डित ॥ ते हि

ध्यायन्ति मां सुखिनि दुःखिनि चानुकम्यां
पुण्यक्रियेषु मुदितां कुमतावृपक्षां ।
एवं प्रसादमुपयाति हि रागलोभ-
द्वेषादिदोषकलुप्तेऽप्ययमत्तरात्मा ॥ ५ ॥
तदेवं चतन्नोऽपि भगिन्यो वयं तदभ्युदयव्यापारेणैव वास-
रान् नयामः । कुत्रेदानीं प्रियसाखी महाराजमालोकयति ।
श्रद्धा ॥ देव्यैतदेवमुक्तं । अस्ति राजभिधानो जनपदः । तत्र
भागीरथीपरिसरालंकारभूते चक्रतीर्थं मीमांसानुगतया मत्या

*) वर्णयिते विष्णुः क्षेत्रात्मया चक्रते भगिन्यो विवेकसिद्धिकारणेन महामनां हृदये
वर्णामहे ।

कथंचिद्वर्यमाणप्राणो व्याकुलेनात्तरंतमना विवेक उपनि-
पदेव्याः संगमार्थं तपस्तंपस्यतीति ।
मैत्री ॥ ता गद्गु पिग्रसद्गु अद्वं वि सकं पिग्रोग्रं ग्राण-
चिनृमि । ”
अद्वा ॥ एवं भवतु ।

“ इति निष्ठान्ते ॥

“ विष्णवामः ॥

“ ततः पश्चिमानि रात्रा प्रतीहारी च ॥

रात्रा ॥ ग्राः पाप मद्वामोद्वद्वतकं सर्वथा दृतस्त्वयां मद्वा-
दनः । तथा हि

शान्ते ननत्तमहिन्नि निर्मलचिदानन्दे तरङ्गावली-
निर्मुक्ते नमृतसागराम्भसि मनाङ् मग्नो निय नाचामति ।
निःसारे मृगतृष्णिकार्णवद्वले श्रान्तो विशूद्धः स्त्रित्य्
आचामत्यवगाद्वते नभिरमते मुद्गात्यथोन्मद्गाति ॥ ६ ॥
अथ वा संसारचक्रवादृकस्य मद्वामोद्वस्यावोधो मूलं तस्य
च तद्वाववोधादेव विवृत्तिः । यतः
अमुष्य संसारतरोरवीध-
मूलस्य नोन्मूलुविनाशनाय ।

*) तद्वत् प्रियसद्गु श्रहमापि एवकं नियोगमनुतिडामि ।

विश्वेश्वराधनवीजजातात्

तत्त्वावबृधादपरोऽभ्युपायः ॥ ७ ॥

प्रायश्च सुकृतिनां व्यवसितेऽर्थे देवा याति सक्षायतां इति
तत्त्वविदो व्याहरन्ति । तथा च देव्या विजुभक्तयां संदिष्टं
उद्योगः कामादिविजये क्रियतामिति अहमपि भवदर्थे गृही-
तपनेति । तत्र कामस्तावत् प्रथमो वीरो वस्तुविचारणैव
जीयते । तद्वत् तसेव तावन्विजयार्थमादिशामि । वेदवति
आद्यतां वस्तुविचारः ।

प्रतीक्षारी ॥ त्रिं देवो आणवेदि । *)

॥ इति निष्कर्ष वस्तुविचारणा यद् प्रविशति ॥

वस्तुविचारः ॥ अहो निविचारसौन्दर्याभिमानवर्धिज्ञुना
कामरूपतेन द्विनिष्ठतां ज्ञात् । अथ वा द्वरात्मना मक्षामो-
क्षेनैव । स्था द्विनिष्ठतां

कामेन्द्रियत्पललोचनेति विपुलश्रोणीभरेत्युन्नमत्-
पीनोत्तुङ्गयोधरेति सुमुखाभ्योगेति सुभूरिति ।
दृष्टा मायति मोदते ऽभिरभते प्रस्तौति विद्वान् अपि
प्रत्यक्षाशुचिपुत्रिकां स्त्रियमहो मोक्षस्य दुश्येष्टितं ॥ ८ ॥
अपि च यथावस्तु विचार्यताममन्दमतीनामपि प्रिशतपद्मा-

*) यदेव आक्षण्याति ।

वनदास्थिपञ्चरमयी स्वभावदुर्गन्धिबीभत्सवेशा नारीति नास्ति विरतिः । तदत्र विस्यष्ट एवेतरगुणाथासुः । तथा हि मुक्ताद्युरलता रणन्मणिमया लैमास्तुलाकोठयोः
 रागः कुड़कुमसंभवः सुरभयः भौष्या विचित्राः सज्जः ।
 वासश्चित्रद्वूलमल्पमतिभिर्नार्थामहो कल्पितं
 वाल्यातः परिपश्यतां तु निश्यो नारीति नास्त्रा फृतं ॥१॥
 " शकाशे ॥ ग्राः पाप काम चरणाल किमनालम्बनमेवाविर्भवता व्याकुलीक्रियते इनः । तथा क्षयमेवाभिनन्यते
 वाला मानियमिहतीन्दुवदना सानन्दमुद्दीक्षते
 नीलोन्दीवरलीचना पृथुकुचोत्पीडं परिरिप्ते ।

अरे मृष्ट

का वामिहति का च पश्यति पशो मांसास्थिभिर्निर्मिता
 नारी वेद न किंचिद्व त स पुनः पश्यत्यमूर्लः चुकान् ॥१०॥
 प्रतीक्षारी ॥ इदो एड महाभग्नो ।)

॥ इत्युग्मी परिक्रामतः ॥

प्रतीक्षारी ॥ एसो महाज्ञग्नो उवविद्वो चिदृदि । ता उव-
 सप्पटु भवं । ")

*) इत एतु यहानगम ।

**) एव महारत्न उपविष्टसिताहति । तदुपसर्पतु भवान् ।

वस्तुविचारः ॥ उपर्यु ॥ द्रष्टव्य द्रष्टव्य देवः । एष वस्तुविचारः प्रणमति ।

राजा ॥ इहोपविश्वर्ता ।

वस्तुविचारः ॥ उपविश्व ॥ देव एष ते किंकरः संप्राप्त आज्ञायानुगृह्यतां ।

राजा ॥ महामोहेन सहास्माकं संप्रवृत्तः संयामः । तदत्र कामस्तस्य प्रथमो वीरः तस्य च प्रतिवीरतयास्माभिर्भवान् निवृपितः ।

वस्तुविचारः ॥ धन्योऽस्मि येन स्वामिनाद्यमेवं संभावितः । राजा ॥ अथ कामा शस्त्रविद्यका भवान् कामं ज्ञेयति ।

वस्तुविचारः ॥ आः पञ्चशरः कुसुमधन्वा कामो ज्ञेतव्य इत्यत्रापि शस्त्रमस्त्रापेन्ना । पश्य

दृष्टस्मीपिधाय द्वारमारात् कथंचित्

स्मरणविपरिवृत्तौ दर्शने धोपितां च ।

परिणामिविरसवं देहवीभत्सतां चा ॥

प्रतिमुङ्गरमुचित्योत्मूलविष्यामि कामं ॥ ११ ॥

राजा ॥ साधु साधु ।

वस्तुविचारः ॥ अपि च

विषुलपुलिनाः कष्टेलिन्यो नितात्पतजकरी-
 मसृणितशिलाः शीलाः सान्द्रहुमा वनशजयः ।
 यदि शमगिरो वियासिक्यो बुधैश्च समागमः
 वा पिशितवसामयो नार्यस्तभा वा च मन्मथः ॥ १२ ॥
 नारीति नाम प्रधानमस्त्रं कामस्यां । तेन तस्यां जितायां तत्स-
 त्वायाः सर्व एव विफलारम्भा भङ्गमासादयिष्यति । तथा हि
 चन्द्रश्चन्दनमिन्दुधामधवला गुज्जाद्विरेफावली-
 गंकारोन्मुखरा विलासविपिनोपात्ता वसन्तोदयाः ।
 मन्दधानघनोदयाश्च दिवसा मन्दाः कदम्बानिलाः
 शृङ्गारप्रमुखाश्च कामसुकुदो नार्या जितायां जिताः ॥ १३ ॥
 तदलमतिविलम्बेन । आदिशतु स्वामी ।
 सोऽहं प्रकीर्णः परितो विचारः
 शरिरिवोन्मथ वलं परेषां ।
 सैन्यं कुद्रणामिव सिन्धुराङ्गं
 गाष्ठीवधन्वेव निहन्मि कामं ॥ १४ ॥
 राजा ॥ तत् सज्जीभवतु भवान् शत्रुविजयाय ।
 वस्तुविचारः ॥ यदादिशति देवः ॥
 राजा ॥ वेदवति श्रोथस्य विजयाय त्वं वाह्यतां ।
 ॥ इति प्रणाम्य निष्कान्तः ॥

प्रतीक्षारी ॥ एवो ग्राणवेदि । ॥

॥ इति निष्क्रम्य चक्रवीरा सद् प्रविग्रहिति ॥

क्षमा ॥ १५ ॥

क्रोधान्त्वकारविकटवृकुदीतरङ्ग-
भीमस्य सान्ध्यकिरणारुणदौदृष्टिः ।
निःकम्यन्निमलपयोधिगभीरवीरा
धीरः परस्य परिवादगिरः सद्गुले ॥ १५ ॥

॥ सम्मान्यमात्मानं निर्वर्ण ॥

क्षमो न वाचां शिरसो न शूलं
न चित्ततापो न तनोर्विमर्दः ।
न चापि द्विंसादिरनर्थयोगः
ज्ञाध्या परं क्रोधजयेऽहमेका ॥ १६ ॥

॥ अे परिक्रामतः ॥

प्रतीक्षारी ॥ एतो देवो । ता उवसप्पदु पिग्रसद्गी । ॥*)
क्षमा ॥ उपस्थ ॥ जप्तु जप्तु देवः । एषा देवस्य दासी क्षमा
साद्वाङ्गातं प्रणमति ।
रक्षा ॥ क्षमेऽत्रोपविश्यतां । ॥
क्षमा ॥ उपविश्य ॥ ग्राज्ञापयतु देवः किमर्वमाद्वतो दासीजनः ।

*) गदूरेष्व धात्रापक्षते ।

**) एष देवः । नदुपर्वतु पिग्रसद्गी ।

राजा ॥ अस्मिन् संयासे दुरात्मा क्रोधस्त्वया ज्ञेतव्यः ।
 क्षमा ॥ देवस्यानुयक्षान्महामोहमयि ज्ञेतुं पूर्णामास्मि किं
 पुनः क्रोधं तनुचरमात्रं । तदक्षमचिरादेव
 तं पापकारिणमकारणवाधितारं
 स्वाध्यायदेवपितृयज्ञतपःक्रियाणां ।
 क्रोधं स्फुलिङ्गमिव दृष्टिभिरुद्धमतं
 कात्यायनीव मद्विषं विनियातयामि ॥ १७ ॥
 राजा ॥ क्षमे शृणुमस्तावत् क्रोधविजयोपायं ।
 क्षमा ॥ देव विज्ञापयामि ।
 कुद्दे स्मेरमुखावधारणमथाविष्टे प्रसादक्रमो
 व्याक्रोशे कुशलोक्तिरात्मांडरितश्चेदोत्सवस्ताडने ।
 विग्र जन्मोरजितात्मनोऽस्य महती देवाङ्गेता विपद्
 दुर्वारेति द्यारसार्वमनसां क्रोधस्य कुत्रिमन्ता ॥ १८ ॥
 राजा ॥ साधु साधु ।
 क्षमा ॥ देव क्रोधस्य विजयादेव द्विंसापारुष्यमानमात्सर्या-
 दयोऽपि क्रिजिता एव भविष्यति ।
 राजा ॥ तत् प्रतिष्ठतां भवती विजयाय ।
 क्षमा ॥ यदाज्ञाप्ययति देवः ।

रक्षा ॥ प्रतीहारीं प्रति ॥ वेदवति आश्ल्यतां लोभस्य ज्ञेता संतोषः ।
प्रतीहारी ॥ इं देवो आणवेदि । ॥

॥ इति निष्क्रम्य संतोषेण सह प्रतिश्नन्ति ॥

संतोषः ॥ विचिन्य सामुक्तोषः ॥

फलं स्वेहालभ्यं प्रतिवनम्भेदं क्रितिरुद्धृं
पयः स्थाने स्थाने शिशिरमधुरं पुण्यसरितां ।
मृदुस्पर्शा शश्या सुललितलतापलावमयी
सद्गुर्वते संतापं तदपि धनिनां द्वारि कृपणाः ॥ १९ ॥
॥ आकाशे ॥ अरे मूर्खलुब्ध डरुच्छेदः खल्वयं भवतो व्यामोद्धः ।
तथा क्षि

समारम्भा भग्नाः कति कति न वारांस्तव पशो
पिपासोस्तुहे ऽस्मिन् द्रविणमृगतृज्जार्णवजले ।
तथापि प्रत्याशा विरमति न ते मूळ शतधा
विदीर्णं यच्चता नियतमशनीयाववधितं ॥ २० ॥
इदं ते लोभान्धस्य चेष्टितं चेतसि चमत्कारमातनोति । यतः
लभ्यं लब्धमिदं च लभ्यमधिकं तन्मूललभ्यं ततो
लब्धं चापरमित्यनारतमक्षो मुग्धो धनं धायसि ।
नैतदेति पुनर्भवत्तमचिरादशापिशाची बलात्
सर्वग्रासमियं ग्रसिष्यति महालोभान्धकाराधृतं ॥ २१ ॥
॥ यदूरेव धात्राश्वति ॥

अयि च ।

धनं तावल्लव्यं कथमपि तथायस्य नियतं
विनाशे नाशे वा तव सति वियोगोऽस्त्वुभयर्थां ।
अनुत्पादः श्रेयान् किमु कथय पथोऽथ विलयो
विनाशो लव्यस्य व्यथयतितरां न वनुदयः ॥ २२ ॥

किं च ।

मृत्युर्मायति मृद्धि शश्वदुरुगी धोरा ज्ञानविणी
वामेषा यसते परिग्रहमयैर्गृहिर्गद्वस्यते ।
धूवा वोधज्ञलैर्वोधवद्गलं तल्लोभजन्यं रजः
संतोषामृतसागराम्भसि मनाङ् मग्नः सुखं जीवति ॥ २३ ॥
प्रतीक्षारी ॥ एसो सामी । ता उवसप्तु महाभागो ।
संतोषः ॥ तथा कृत्वा ॥ जयतु जयतु स्वामी । एष संतोषः
प्रणमति ।
रजा ॥ इहोपविश्यतां ।

॥ इति खसंनिधायुपवेश्यति ॥

संतोषः ॥ यज्ञनयमुपविश्य ॥ दृप प्रेष्यज्ञनं आज्ञायतां देवेन ।
रजा ॥ विदितप्रभाव एव भवान् तुदलमत्र विलम्बेन लोभं
ज्ञेतुं वाराणसीं प्रति प्रतिष्ठतां ।

*) एष स्वामी । तदुपर्याप्तु महाभागः ।

संनोषः ॥ यदाज्ञापयति देवः । सोऽहं ।
 नानामुखं विजयिनं जगतां त्रयाणां
 देवद्विजातिवधवन्धनलब्धवृद्धिं ।
 रक्षोऽयिनाथमिव दाशरथिः प्रसक्ष्य
 निर्जित्य लोभमवशं तरसा पिनभिः ॥ २४ ॥

॥ इति निष्कान्तः ॥

प्रविश्य विनोदवेषः पुरुषः ॥ देव संभृतानि विजयप्रयाणमङ्गलानि
 प्रत्यासनव्य भौद्धर्तिकावेदितः प्रस्थानसमयः ।
 रक्षा ॥ यदेवं सेनाप्रस्थानायादिश्यतां सेनापतयः ।
 पुरुषः ॥ यदाज्ञापयति देवः ।

॥ इति निष्कान्तः ॥

॥ नेपाले ॥

सज्यतां कुम्भभित्तिच्युतमद्भूतिरामत्तमङ्गः करीन्द्रा
 युद्यतां स्थन्दनपुरसभगितमस्त्राण्डवेगास्तुरङ्गः ।
 कुत्सीनीलोत्पलानां वनमिव कुभामतराले सृजन्तः
 पादाताः संचरतु प्रसभमसिलमत्याणयोऽथाश्ववाराः ॥ २५ ॥
 रक्षा ॥ भवतु कृतमङ्गलाः प्रतिष्ठामहे ॥ पारिपार्श्विकं प्रति ॥ सा-
 रथिरादिश्यतां संग्रामिकं श्वं सज्जीकृत्वोपनयतु ।
 पारिपार्श्विकः ॥ यदाज्ञापयति देवः ।

॥ इति निष्कान्तः ॥

॥ ततः प्रविश्नि यतोऽ रुद्रमद्वाय सारथि ॥

सारथिः ॥ देव एव संज्जीकृतो रथः । तदाग्नेऽरुत्वायुष्मान् ।

राजा ॥ कृतमङ्गलविधी रथारोहणं नारथति ॥

सारथिः ॥ रथवेण मिद्यपित्रा ॥ आयुष्मन् पश्य पश्य

उदूतपांशुपटलानुमितप्रबन्ध-

धावत्खुराग्रचयनुम्बितभूमिभागाः ।

निर्मथनानदलधिधनिधोरधोषं

रुते रथं गगणसीम्नि वहृति वाह्नाः ॥ २६ ॥

इयं च नातिहूरे दर्शनपथमवतीर्णा त्रिभुवनपावना वारा-
णसी नाम नगरी ।

अमी धारायलस्वलितङ्गलग्नंकारमुखरा

विभाव्यते भूय ॥ शशिकरमुषः सौधशिख्यः ।

विचित्रा यत्रोद्धीः शरदमलमेघान्तविलसन-

तडिष्ठोद्वालद्वीं विवरति पताकावलिरियं ॥ २७ ॥

एताश्च प्रतिष्ठुकुललग्नमधुयावलीरणितमुखरा ब्रह्मारूपमर-

विगलन्मकरन्दुर्दिनाः कुसुममुखद्वी नातिहूरे श्वामायमा-

नवनद्वायात् द्वो नगरपर्यन्तोद्यानभूमयः । यत्रेते मरुतोऽ

पि गृहीतपाशुपतन्त्रास्तापसा इव लक्ष्यते । तथा क्षि ॥

लोयार्दाः सुरसरितः सिताः परगैरु ।
 अर्चलतश्च्युतकुसुमिरिवेन्दुमौलिं ।
 प्रोदीतां मधुपर्स्तैः स्तुतिं पठतो
 नृत्यन्ति प्रचललतामुज्जैः समीराः ॥ २८ ॥

राजा ॥ शानन्द विलोक्य ॥

सेपान्तर्दधती तमोविघटनादानन्दमात्मप्रभं
 चेतः कर्षति चन्द्रचूडवसतिर्विघेव मुक्तीः पदं ।
 भूमेः कण्ठविलम्बिनीव कुटिला मुक्तावली जाङ्गवी
 यत्रेण दृसतीव फेनपद्मलर्वक्रां कलामैन्दवीं ॥ २९ ॥

सारथिः ॥ परिक्षण ॥ आयुष्मन् पश्य पश्य इदं तत् सुरसरि-
 त्परिसरालंकारभूतं भगवतः पावनमनादिरादिकेशवस्थ वि-
 लोरायतनं ।

राजा ॥ चहर्दं ॥ अये

एष देवः पुराविद्विः क्षेत्रस्यात्मेति गीयते ।
 अत्र देहुं समुत्सृज्य पुण्यभाजो विशन्ति यं ॥ ३० ॥

सारथिः ॥ आयुष्मन् पश्य पश्य एते तावत् कामक्रोधलो-
 भादयोऽस्मद्दर्शनमात्रादितो देशादूरमतिक्रमन्ति ।

राजा ॥ एवमेतत् । तद्वत् ॥ पवित्रं ॥ जयतु जयतु भगवान् ।
 स्वाभीषिद्वये भगवत्तं नमस्यामः ॥ रथाद्वतीर्ण प्रविश्यालोक्य ॥
 जयतु जयतु भगवान् । अमरचयचमूचक्रचूडमणिभेणिनीरा-
 जितोपात्तपादद्वयाम्भोजराजन्नख्योतख्योतकिर्मीरितस्वर्ण-
 पीठ स्फुरद्वैतविद्वान्तिसंतानसंतपवन्दारुसंसारुनिद्रापद्मरिक-
 दक्ष क्षमामण्डलोद्वारसंभारसंवद्धुदंद्वायकोषिस्फुरच्छेलचक्र-
 क्रमाक्रात्तलोकत्रय प्रवलभुजवलोदूतगोवर्धनहत्रनिर्वारिता-
 खण्डलोख्योजिताकाण्डचण्डाम्बुवाद्वातिवर्षत्रसदोकुलन्नाण-
 विस्मापिताशेषविश्व प्रभो विद्वधिपुवधूर्वर्गसीमलासिन्द्रर-
 सन्ध्यामयूखहठोन्मार्जिनोद्वामधामाधिप त्रस्तदित्येन्द्रवदस्त्तदी-
 पाठ्नाकुण्ठनास्वन्नखश्चेणिपाणिद्वयस्ताविस्तारित्कार्णवा-
 मग्नलोकत्रय त्रिभुवनमयकृत्कौद्भोदण्डकण्ठास्थिकूटस्फुतोन्मा-
 र्जितोद्वामचक्रस्फुरद्वयोतिरुद्धासितोडामरोडण्डोर्दण्ड खण्डे-
 न्दुचूडप्रिय प्रौढदोर्दण्डविद्वात्तमन्धाचलनुव्योद्दुर्घेम्बुधिप्रो-
 त्थितश्रीभुजावल्लिसंक्षेपुसंक्रात्तपीनस्तनामोगपत्रावलीलाअत्रि-
 हतोरस्यल्लस्यूलमुत्तापद्मलोदरह्वास्त्रभामण्डलप्रस्फुरत्कण्ठ
 वैकुण्ठ भत्तास्य लोकस्य संसारमोद्दृष्टिर्देव्यिं वोधादयं देव
 तुभ्यं नमः ॥

निर्ममं नार्दयित्वा विलोक्य च ॥ साधुरयमेवास्माकं निवासोचितो
देष्टः । तदत्रैव स्कन्धावारं निवेशयामः ।

“ इति निष्कान्ती ॥

“ इति ॥

“ चतुर्वौद्धः ॥

॥ अथ ॥

॥ पञ्चमोऽङ्कः ॥

“ ततः प्रविशति अहा ॥

अदा ॥ विचिन्त्य ॥ खल्वयं सिद्धः पन्थाः । यतः
निर्दद्यति कुलमणीषं ज्ञातोनां वैरसंभवः क्रोधः ।
वनमिव घनाघनाकृततरुवरसंघटसंभवो दद्यनः ॥ १ ॥
“ एते ॥ अस्त्रो दुर्वारो दरूणः सोदरव्यसनजन्मा शोकानलो
यो विवेकजलंधरशतैरपि न मन्दीक्रियते । तथा हि
धुवं ध्वंसो भावी जलनिधिमहीशिलसरितां ।
अतो मृत्यो शीर्यतृणलङ्घुपु का जनुपु कथा ।
तथायुच्चिर्बन्धुव्यसनजनितः कोऽपि विषमो
विवेकग्रोन्मायी दद्यति कृदयं शोकदद्यनः ॥ २ ॥

येन तथा कूरप्रकृतिकेवपि भ्रातृपुकामक्रोधादिपुं कथाब-
जेपतां गतेषु ।

निकृततीव मर्माणि देहं शोपयतीव मे ।
दकृतीवातरात्मानं कूरः शोकाग्निरुच्छेः ॥३॥

॥ विचिन्त्य ॥ आदिष्टास्मि देव्या विजुभक्त्या । वत्से श्रद्धे अहमत्र
हिंसाप्रायसमर्दर्शनपरामृष्टी तेन वाराणसीमुत्सृज्य शाल-
ग्रामाभिधाने भगवतः केत्रे कंचित् कालमतिपालयामि तं
तु यथावृत्तमागत्य मे निवेदयिष्यमीति । तदहं देव्या:
सकाशं गद्वा सर्वमेतत्समरवृत्तात्मावेद्यामि ॥ परिक्राम्यावलोक्य च ॥
एतचक्रतीर्थं यत्रायं संसारसागरोत्तारतरणिकर्णधारो भग-
वान् द्वरिः स्वयं प्रतिवसति ॥ प्रणाम्य ॥ इयं च मद्मामुनिभि-
रुपास्यमाना भगवती विजुभक्तिः शान्त्या सहृ किमपि मत्व-
यते । यावदुपसर्पामि ।

॥ इति परिक्रामति ॥

॥ तत् याविश्वनि विष्णुभक्तिः शुभानिराम ॥

शान्तिः ॥ देवि प्रबलचित्ताकुलद्वद्यामिव भगवतीमवलोः
क्यामि ।

विजुभक्तिः ॥ वत्से एतस्मिन्नतिमहति संपर्ये न जाने

वलवता मोहेनाभियुक्तस्य वत्सविवेकस्य कीदशो वृत्तात्
 इति दुःस्थितंमिव मे द्युदयं ।
 शान्तिः ॥ किमत्र विचिल्यं । ननु भगवती चेत् कृतानु-
 यद्या तन्नियतमेव राज्ञो विवेकस्य विजय इति ज्ञानामि ।
 विजुभतिः ॥ वत्से
 यद्यप्यन्युदयः प्रायः प्रमाणादवधार्यते ।
 कामं तथापि सुदृदमनिष्टाशङ्कि मानसं ॥ ३ ॥
 विशेषतश्च अद्वायाद्विमनागमनं मनसि मन्देहमारोपयति ।
 अद्वा ॥ अगृह्य ॥ भगवति प्रणमामि ।
 विजुभतिः ॥ अद्वे स्वागतं ।
 अद्वा ॥ देव्याः प्रसादेन ।
 शान्तिः ॥ अस्व प्रणमामि ।
 अद्वा ॥ पुत्रि-नां-परिष्वजस्वं ।
 शान्तिः ॥ तता करोति ॥
 अद्वा ॥ वत्से देव्या विजुभतिः प्रसादान्मुनिग्रनचेतः पुं प्रा-
 मुहि ।
 विजुभतिः ॥ अथ तत्र किं वृत्तं ।
 अद्वा ॥ यदेव्याः प्रतिकूलमाचरतामुचितं ।
 विजुभतिः ॥ तद् विस्तरेणावेदय ।

श्रद्धा ॥ ग्राकर्णेणु भगवती । देव्यामादिकेशं वायतनाद्य-
क्रान्तायामेव किंचिदुत्संष्टपाठलिन्नि भगवति भास्वति वि-
जयधोषेणाद्यमानानेकवर्वीरवकूलसिंहनार्द्वधिरितदिगते
सततरथतुरगुणुरखण्डितमूमण्डलोच्छलाद्विमुलरङ्गःपठलात्
रितकिरणमालिनि प्रवलतर्कर्णीतालांस्फालनोच्छलतसम-
रकरिकुम्भसिन्दूरसन्ध्यायमानदशदिशि प्रलयडलधरच्छानभी-
षणो तेषामस्माकं च संनद्वे सैन्यसागरे महाराजमहामोक्ष्य
महाराजेन नैयायिकदर्शनं दौत्येन प्रद्वितं गत्वा च तेनोत्तो
महामोक्षः

विज्ञोरायतनान्यपास्य सरितां कूलान्यरण्यस्थलीः
पुण्याः पुण्यकृतां मनांसि च भवान् ज्ञेहान् व्रजेत् सानुगः ।
नो चेत् सत्तु कृपाणादरितभवत्प्रत्यङ्गधारानरह-
रक्तस्फीतविदीर्णवह्नाविवराः फल्कारिणः कौरवाः ॥ ५ ॥
विजुभक्तिः ॥ ततस्ततः ।

श्रद्धा ॥ ततो देवि विकल्पाठतद्वाप्तवितमुकुटिना
क्रुद्देन महोमोहनाभिद्वित । अनुभववस्य दुर्बयपरिग्राकस्य
विवेककृतकः फलमित्यभिधाय स्वं वं पाखाडांगमाः पाख-
एउतर्कशास्त्रैः समं समराय प्रथमं समुद्घोगिताः । श्रुत्रान्तरे
चास्माक्मयि सैन्यशिरसि

वेदोपवेदाङ्गुराणाधर्म- ।
 शास्त्रेतिहासांगदिभिरुच्छितश्रीः ।
 सरस्वती पद्माकरा शशाङ्क-
 संकाशकान्तिः सहस्राविरासीत् ॥६॥
 विजुभितिः ॥ ततस्ततः ।
 श्रद्धा ॥ ततो देवि वैज्ञवशेवसौरादयो देव्याः सकाशना-
 मताः ।
 विजुभितिः ॥ ततस्ततः ।
 श्रद्धा ॥ तदनवरं च
 सांख्यन्यायकणादभापितमहाभाष्यादिशास्त्रवृत्ता
 स्फूर्जान्यायसहस्रवाङ्मनिकरसूद्योतयती दिशः ।
 मीमांसा समरोत्सुकाविरभवद्भर्मेन्दुकान्तानना
 वाग्देव्याः पुरुत्स्वयीत्रिनयना कात्यायनीवापरा ॥७॥
 शान्तिः ॥ अये कथं पुनः स्वस्वावदन्दिनामागमानां च तर्का-
 णां च समवायः संयन्नः ।
 श्रद्धा ॥ पुत्रि
 समानान्वयदातानां परस्परविरोधिनां ।
 परेः प्रत्यक्षिभूतानां प्रसूते संगतिः श्रियं ॥८॥
 येन वेदप्रमूतानां तेषामत्तरविरोधे ऽपि वेदसंख्याय ना-

स्तिकपक्षं प्रतिक्षेपकृमय शास्त्राणां साक्षित्यमेव । आगमानां च तत्र विचारयतामविरोध एव । तथा हि ।

इयोति: शास्त्रमनलमव्ययमज्ञं तत्तदुणोन्मीलंनाद्
व्रस्त्वेत्यच्युत इत्युमापतिरिति प्रस्तृष्टे ऽनेकधार्मा ।
तैस्तैरेव सदागमैः शुनिमुर्खिर्नानापथप्रस्थिते
गम्योऽसौ जगदीश्वरो जलनिधिर्वासां प्रवाहैरिव ॥ १ ॥
विजुभक्तिः ॥ ततस्ततः ।

श्रद्धा ॥ ततो देवि परस्परं करितुरग्रथयदातीनां निरक्तर-
शरनिकरथारासंपातोपदर्शितदर्दिनानां तेषामस्माकं च यो-
धानां तुमुलः संप्रदारः प्रावर्तत । तथा हि

वह्नुलस्तुधिरतोयास्तत्र सखुः स्ववत्यो
निविडिशितपङ्कः कङ्करङ्कावकीर्णा ।
शरदलितविदीर्णातुङ्गमातङ्गशेषं
स्वलितरथविकीर्णहत्रहुंसावतंसाः ॥ १० ॥

तस्मिंश्चातिमहति दारुणे संग्रामे परापरक्षविरोधितया पा-
खण्डागमैरये सरीकातं लोकायतं तत्त्वमन्योन्यसेन्यविर्दने-
र्नष्टं । अन्यत् पाखण्डागमा निमृलतया सदागमार्णवप्रवा-
हण पर्यस्ताः । सौगतास्तावत् सिन्धुगान्धारमगधानुव्रह्णण-
वङ्गकलिङ्गादीन् घेष्टव्रायान् ज्ञयपदान् प्रविष्टाः । पाखण्ड-

दिशम्बरकापालिकादयस्तु पामरवद्गलेषु द्वावालमालवामी-
रावर्तसागरानुद्वलेषु निगृहं संचरति । न्यायाद्यनुगतया मी-
मांसयावगाद्यप्रद्वारज्ञरीकृता नास्तिकतर्कास्तेषामेवागमा-
नामनुपदं प्रथाताः ।

विजुभक्तिः ॥ ततस्ततः ।

अद्वा ॥ ततो वस्तुविचारेण कामो द्वतः । क्षमया क्रोध-
पारुद्यद्विंसादयो नियातिताः । संतोषेण लोभतद्वादन्या-
नृतवादप्यशुन्यस्तेयपरिग्रहा निगृहीताः । अनमृथ्या मात्सर्यं
नितं । परोत्कर्त्तसंभावनया मदो निष्पृदितः । परगुणाधि-
क्येन मानः खण्डितः ।

विजुभक्तिः ॥ चर्चा ॥ साधु साधु संपन्नं । अथ महामोहस्य
को वृत्तातः ।

अद्वा ॥ देवि महामोहोऽपि योगोपसर्गैः सह न ज्ञायते
घायि भिलीनास्तिष्ठतीति ।

विजुभक्तिः ॥ अस्ति तर्हि महान् अनर्थशेषः प्रदूषणीय-
आसौ । यतः

अत्यादरपरो विद्वान् ईर्ष्मानः स्थिरां श्रियं ।
अग्नेः शेषमृणाच्छेषं शत्रोः शेषं न शेषयेत् ॥ ११ ॥

अथ मनसः को वृत्तातः ।

श्रद्धा ॥ देवि भैराणि पुत्रपौत्रां दिव्यं सनजानितशोकावेशेन
जीवोत्सर्गाय व्यवसितं ।

विज्ञुभितिः ॥ स्तिं कृत्वा ॥ यद्येवं स्यात् सर्वं एष वयं कृतकृत्या
भवामः पुरुषश्च परां निवृत्तिसापव्यते । किंतु कुतस्तस्य
द्वारात्मनो जीवत्यागः ।

श्रद्धा ॥ एवं देव्यां प्रवीथोदयाय गृहीतसंकल्पायामचिरं
शरीरेण सह नैव भविष्यति ।

विज्ञुभितिः ॥ तद्वत् । अस्य वैराग्योत्पत्तये वैयासिकीं
सरस्वतीं प्रेषयामः ।

॥ इति निष्कान्ता ॥

॥ प्रवेशकः ॥

॥ ततः प्रविशति यनः संकल्पय ॥

मनः ॥ यायं ॥ का पुत्रकाः वा गताः स्य । दत्त मे प्रियदर्शनं ।
भो भोः कुमारा रागदेषमद्मानमात्सर्यादयः परिष्वजायं मां ।
सीदति मेषाङ्गानि द्वा ज कश्चिन्मां वृद्धमनायं संभावयति ।
वा गता अमृयादयः कन्यकाः आशाद्विसानृज्ञादयो वा मृपाः ।
कथं ता अपि मन्दभाग्यस्य मे समकालमेव देवदृतकेनाप-
स्तुताः ।

“ सर्वैकात्मं ॥

ब्रिसर्पति विषाग्निवद्वृति शर्मर्मर्मार्णवा मे
 तनोति भृशवेदनाः कवति सर्वकायं वपुः ।
 विलुभ्यति विवेकितां द्वृद्वृच मोद्दमुन्मीलयत्य्
 अद्वो ग्रसति जीवितं प्रसभमेव शोकद्वरः ॥ १२ ॥

“ इति मूर्खितः पताति ॥

संकल्पः ॥ राजन् समाश्वसिद्धि समाश्वसिद्धि ।

मनः ॥ समाश्वस्य ॥ कथं देवी प्रवृत्तिरपि न मामेवमवस्थं समा-
 श्वासयति ।संकल्पः ॥ साध्य ॥ देव कुतोऽग्नापि प्रवृत्तिः । यतः श्रुतकु-
 दुम्बकव्यसनसंज्ञानशोकानल्लद्गधद्वद्या द्वद्यस्फोटं विनष्टा ।
 मनः ॥ वा प्रियं व्यासि देव्यि मे प्रियं प्रतिवचनं । ननु देविस्वप्नेऽपि देवि रमसे न मया विना वं
 सुप्ते व्याप्ते विरहितो मृतवद्वामि ।

दूरीकृतासि विधिदुर्लिलैस्तथापि

जीवत्यवेह्नि मन इत्यसवो द्वरत्ताः ॥ १३ ॥

“ इति पुर्वमूर्खिति ॥

संकल्पः ॥ राजन् समाश्वसिद्धि समाश्वसिद्धि ।

मनः ॥ समाश्वस्य ॥ अलमस्माकमतःपरं जीवितेन । संकल्प
 चित्तां मां रचय यावदनलप्रवेशेन शोकानलं निर्वापयामि

“सतः प्रविष्टि सरस्वती वैयासिकी ॥

सरस्वती ॥ प्रेषिताम्बिभ भगवत्या विजुनव्या यथा । सुखिं
सरस्वति गहापत्यव्यसनखिनस्य मनसः प्रद्वाधनस्य यथा च
तस्य वैराग्योत्पत्तिर्भवति तथा प्रतस्वेति । तद्वत् । तत्संनि-
धिमेवोपसर्पामि ॥ उपस्थ । वत्सं किमेवमतिविज्ञावोऽसि ।
ननु विदितपूर्वैव भवता भावानामनित्यता अधीतानि
वैयतिद्वासिकान्युपाख्यानानि । तथा हि

भूवा कल्पशतायुषोऽन्वुजभुवः सेन्द्राश्च देवासुरा
मन्वाद्या मुनयो मही जलधयो नष्टाः पराः कोटयः ।
मोद्धः कोऽयमल्हो महान् उदयते लोकस्य शोकावक्षो
वन्धोः फेनसमि गते व्रुपुषि यत् पञ्चात्मके पञ्चतां ॥ १४ ॥
तद्वावय भावानामनित्यतां । नित्यानित्यवस्तुदर्शनो न
पश्यति शोकाक्षां । यतः

एकमेव यदा ब्रह्म सत्यमन्यद्विकल्पितं ।
को मोद्धस्तत्र कः शोक एकत्वमनुपश्यतः ॥ १५ ॥
मनः ॥ भगवति शोकावेगद्विषिते मे मनसि विवेक एव
नावकाशं लभते ।
सरस्वती ॥ वत्स द्वेष्टुदोष एषः । प्रसिद्ध एवायमर्थः स्नेहः
सर्वानर्थप्रभव इति । तथा हि

उद्यते विषवलिवीद्विविष्माः लोशाः लिखाख्या नरैम्
 तेभ्यः स्त्रीहमया भवन्ति न चिराद्वर्णाग्निर्भाद्वकुराः ।
 येभ्योऽमी शतशः कुक्कुलाद्वात्मुगदाह्वं दस्तुः शनैरु
 देह्वं दीपशिखासद्वशिखरा रोद्वति शोकद्वुमाः ॥ १६ ॥
 मनः ॥ देवि॒ यद्यप्येवं तथांपि॒ न शक्नोमि शोकानलदग्धः
 प्राणान् धास्यितुं । साधु संपन्नं यदत्काले वं तावद्वृष्टासि ।
 सरस्वती ॥ इदं च परमकृत्यं यदात्मकृत्याव्यवसाय इति ।
 अपि चामीषां चापकारिणामर्थे कोऽयमत्यावेगो भवतः ।
 पश्य तोवत्

घाचिदुपकृतिः कर्तामीनिः कृता क्रियते ज्यवा
 तव न च भवत्येते पुंसां सुखाय परियद्वाः ।
 दधति विरहे॒ मर्महेदं तदर्थमपार्थकं
 तदपि विपुलायासाः सीदत्यव्हो वत इत्यवः ॥ १७ ॥
 अपि च ।

तीर्णाः पूर्णाः कति न सरितो लङ्घिलाः के न शैला
 नाक्रान्ता वा कति वनभुवः क्रूरसंघारधोराः ।
 पापिरेत्तः किमिव दुस्तिं भासितो नासि कटं
 यद्वृष्टास्ते धनमद्मणीश्वानवत्वा दुरीशाः ॥ १८ ॥
 भनः ॥ देवि दृवमेतत् । तथापि

लालितानां स्त्रिजातपानां द्वदि संशरतां चिरे ।
 प्राणानामिव विहंदो मर्महेदरुक्षुदः ॥ १९ ॥
 सरस्वती ॥ वत्स ममतावासनामनिवन्धनोऽयं व्यामोहः ।
 इति च
 मार्जारभक्तिं दुःखं यादृशं गृहकुकुटे ।
 न तादृशं ममताशून्ये कलम्बिकेऽथ मूषके ॥ २० ॥
 तत् सर्वानर्थवीजस्य ममवस्थोच्छेदे यन्नः कर्तव्यः । पण्डि
 प्रादुर्भवति वपुषः कति वा न कीटा
 यान् यन्नतः खलु तनोरपसारयन्ति ।
 मोहः क एष इगतो पदपत्यसंज्ञां
 तेषां विधाय परिशोषयति स्वदेहं ॥ २१ ॥
 मनः ॥ देवि भववेवं तथापि उरुच्छेष्वस्तु ममवग्निः ।
 तथा हि तावदवधारयतु भवती
 निरतराम्यासदृष्टीकृतस्य
 ममोहमूत्रग्रथितस्य इत्तोः ।
 ज्ञानामासैकिंचिद्गवत्युपायं
 ममवपाशस्य यतो विमोक्षः ॥ २२ ॥
 सरस्वती ॥ वत्स भावानामनित्यतामावनमेव तावन्मम
 तोच्छेदस्य प्रथमोऽभ्युपायः । तथा हि

च कति पितरो दाराः पुत्राः पितृव्यपिन्दून्दू
 महूति वितते संसारे इस्मिन् गतार्त्तिव कोऽयः ।
 तदिदृ शुद्धदां विशुल्यात्प्रेक्षवलान् ज्ञानसंगमान्
 सपदि कृदये भूयो भूयो निवेश्य मुखी भव ॥ २३ ॥
 मनः ॥ भगवृति तव प्रसादादपास्त एव व्यामोहः । किं तु
 तव मुखशशधरदीधितिगलितेर्विमलोपदेशपीयूषः ।
 ज्ञालितमयि ने कृदयं मलिनं शोकोर्मिभिः क्रियते ॥ २४ ॥
 तदस्याद्वार्ष्य शोकप्रक्षारस्य भेषजमाज्ञापयतु भगवती ।
 सरस्वती ॥ वत्स नूनमुपदिष्टमेवात्रमुनिभिः ।
 अकाण्डयातज्ञातानामाद्वाणां मर्ममेदिनां ।
 गाढशोकप्रक्षाराणामचित्तेव महौषधिः ॥ २५ ॥
 मनः ॥ भगवति एवमेतत् । उर्वारं तु चेतः । यतः
 अप्येतद्वारितं चिलासंतानिरभिभूयते ।
 मुङ्गर्वाताकृतेर्विम्बमधेदिरिवन्दवं ॥ २६ ॥
 सरस्वती ॥ वत्स श्रूयतां चेतसोऽयं चिकारः । ततः धाचि-
 च्छाते विषये चेतो निवेश्य ।
 मनः ॥ तन् प्रसीदतु भवती कोऽसौ शालो विषयः ।
 सरस्वती ॥ वत्स गुल्मेतत् । तथाप्यार्त्तिनामुपदेशे न
 दोषः ।

नित्यं स्मरन् इनदनीलमुदारक्षारं
 केयुरकुण्डलकिरीधरं लहरिं वा ।
 ग्रीष्मे सुशीतमिव वा छहमस्तम्भोकं
 ब्रह्म प्रविश्य भज निर्वृतिमग्रमनीनां ॥ २७ ॥
 मनः ॥ विचित्रं सोच्छास ॥ सर्वथां आतोऽस्मि भग्नवत्या ।

॥ इति पादयोः पतनि ॥

सरस्वती ॥ वत्स प्रत्युपदेशसद्विज्ञु ते द्वहदयं ज्ञातं । मयेत-
 दयपरमुच्यते ।

वशं प्राप्ते मृत्योः पितरि तनये वा सुखदि वा
 शुचालं तथ्यते भृशमुदरताउ डाडधियः ।
 असारे संसारे विसपरिणामे तु विड्यां
 वियोगो वैराग्यं दृढ्यति वितन्वन् शममुखं ॥ २८ ॥

॥ ततः प्रविशति वैराग्यं ॥

वैराग्यं ॥ विचित्रं ॥
 अस्माक्षीव्रवनीलनीरडलोपालातिमूर्कम् पुनस्
 वडमात्रोस्तरितामिवं वदि वंपुर्वेतत् प्रजानां पतिः ।
 प्रत्ययन्नरदयमिथ्यपिशितयासयर्हं गृध्रतो
 गृध्रवाङ्गवृक्षान् शुनो निपततः क्रौञ्चान् कथं वार्येत् ॥
 ग्रापि च ।

श्रियो दोलालीला विषयारसाः प्राज्ञनिर्धनाः
 विषयेहुं देहुं मदुदयि धनं भूरिनिर्धनं ।
 वृहुच्छोक्तो लीकः सततसवलानर्थवडला
 तथायस्मिन् धारे पथि वत् रता नात्मनि रताः ॥ ३० ॥
 सरस्वती ॥ बत्सैतद्विराग्यं वामुपस्थितं । तदेतत् संभावय ।
 मनः ॥ व्यासि पुत्रक ।
 वैराग्यं ॥ अप्यत् ॥ अहुं भो अभिवादये ।
 मनः ॥ वत्स ज्ञातमात्रेण वया त्यक्तोऽस्मि । परिष्वगस्व
 मां ।
 वैराग्यं ॥ तता करोति ॥
 मनः ॥ वत्स वद्दर्शनात् प्रशान्तो मे शोकावेशः ।
 वैराग्यं ॥ तात कोऽत्र शोकावेशः । यतः
 पान्थानामिव वर्त्मनि नितिरुद्धां नग्नामिव भ्रश्यतां
 मेधानामिव पुष्करे जलनिधौ सांयात्रिकाणामिव ।
 संयोगः पितृमातृबन्धुतनयव्यातृप्रियाणां सदा
 सिद्धोऽहरविषयोग एव विदुषां शोकोदयः कस्तदा ॥ ३१ ॥
 मनः ॥ सनन्दः ॥ देवि एवं र्तेतत् यदाहु वन्तः । सम्प्रति हि
 नार्यस्ता नवयौवना मधुकरव्याहारिणस्ते दुमाः
 प्रोन्मीलव्रवमछिकासुरभयो मन्दास्त एवानिलाः ।

अब्दोदातविवेष्मार्जिततमःस्तोमं अलीकं पुण्यम्
तान् एतान् मृगतुजिकार्णवययः प्रायान् मनः वश्यति ॥ ६२ ॥
सरस्वती ॥ वत्स यद्यवेवं तथापि गृहिणा मुद्रूर्तमयना-
ग्रमधर्मिणा न भविनव्यं । तुद्वप्रभृति निवृत्तिरेव ते सध-
र्मचारिणी ।

मनः ॥ सत्त्वतां ॥ यदादिशति देवी ।

सरस्वती ॥ यमदमसंतोषाद्यश्च पुत्रास्त्वामुपचरत्तु यमनिय-
माद्यश्चामात्याः । विवेकोऽपि वदनुग्रहाङ्गनिषेदेव्या सह
पौवराज्यमनुभवतु । एताश्च मेत्राद्यश्चतम्भो भगिन्यो भगव-
त्या विष्णुभक्त्या तव प्रसादनाय प्रकृतिमत्ताः सप्रसादमनु-
मानय ।

मनः ॥ यदादिशति देवीति मूर्धि निवेशिताः सर्वा एवा-
ज्ञाः ।

॥ इति यद्यवेष्मार्जिति ॥

सरस्वती ॥ यमनियमासनप्राणायामादयः सादरमायुष्मता
द्रष्टव्योऽपि एतेरेव सत्त्वयुष्मान् सामराज्यमधितिष्ठतु । तथि
च स्वास्थ्यमापन्ने लेत्रज्ञोऽपि स्वकं प्रकृतिमापत्स्यते । यतः
वत्सङ्गाच्छायूतोऽपि प्रभवलयन्नरोपयुतो बुद्धिवृत्तिष्व
एको नानेव देवो रविरिव जलधर्वीचिषु अस्तांमूर्तिः ।

तूलीमालं वसे चेतु कथर्मयि वितता॒ वत्तु॑ संकृत्य वृत्ती॒ र
भस्यादर्शं प्रसन्नि॑ रविरिव सद्ग्रान्तं सान्दस्तदत्मा ॥
तद्वतु विलीनाभुद्वदानाय, नदीमवतरामः ।
सर्वे ॥ यदाज्ञापयति देवी ।

॥ तदा निकाम्ता॑ सर्वे ॥

॥ इति ॥

॥ पद्मोऽङ्गः ॥

॥ अथ ॥

॥ यष्टोऽङ्गः ॥

॥ ततः प्रविश्यति प्राप्नितः ॥

शान्तिः ॥ अगदिष्टास्मि मल्लारात्रिविवेकेन यथा । वत्से वि-
दितमेव भवत्या यथा किल
ग्रस्तां गतेषु तनयेषु विलीनमीले ।
विराग्यभाजि॑ मनसि॑ प्रशृण॑ प्रपन्ने ।
लोषेषु पद्मसु गतेषु समं समीक्षां
तत्रावबोधमभितः पुरुषस्तनोति ॥ १ ॥

तद्वती वरित्तेर देवीमुपनिषद्मनुनीय मत्सकाशमान्य
विनि ॥ विलोक्य ॥ अर्ये एवाम्बा सकृप्ति किमुंपि मत्सयतीत
एवाग्निः ।

“ततः पवित्रानि अहा ॥

अदा ॥ अर्ये अव्य खलु राजाकुलमारोग्यमालोक्य चिरेण मे
पीयूषेणेव लोचने पूर्णे ।

असनां नियहो यत्र सतः पूज्या यमादयः ।

आरायते इगत्स्वामी वश्येर्देवानुजीविभिः ॥ २ ॥

शान्तिः ॥ उपलु ॥ अम्ब किं मत्सयती प्रस्थिता ।

अदा ॥ अर्ये घण्टादि फले ॥

शान्तिः ॥ अथ मनसि कीदृशी स्वामिनः पुरुषस्य प्रवृत्तिः ।

अदा ॥ यादृशी वथस्य यादृश्य भवति ।

शान्तिः ॥ तत् किं स्वाम्बेव साम्राज्यमलंकरिष्यति ।

अदा ॥ एवमेतत् । यथात्मद्वन्मनुसंधते ऽतो देव एव स्वा-
राद सम्भाद च भवति ।

शान्तिः ॥ अथ देवस्य भावायां कीदृशो ऽनुग्रहः ।

अदा ॥ ननु नियहु इति वतीम्बयं कथमनुयैहः शक्यति
वकुं । देवो ऽपि हि सर्वानर्थवीत्रमियं मावा सर्वथा निग्रा-
क्ष्यति मूल्यते ।

शान्तिः ॥ यद्युवं का तद्विदिनीं राज्ञकुलम् स्थितिः ।
अदा ॥ शृणु ॥

नित्यानित्यविचारणा प्रणविनी वैराग्यमेकं सुकृत
सन्मित्राणि यमादयः शमदमप्रायाः सद्याया मताः ।
मैत्र्यायाः फरिचारिकाः संकृचरी नित्यं मुमुक्षा वलाद्
उच्छेद्या रिपवश्च मोहममतासंकल्पसङ्गादयः ॥ ३ ॥

शान्तिः ॥ अथ धर्मस्य स्वामिनः कीदृशः प्रणयः ।
अदर ॥ पुत्रि वैराग्यसंनिर्कर्षात् प्रभृति नितात्मिकामुत्रफ-
लमोगविरस एव स्वामी । तेन
स नरकादिव पापफलादयं
भजाति पुण्यफलादपि नाशिनः ।
इति समुद्दितकामसमन्वयं
सुकृतकर्म कथंच न मन्यते ॥ ४ ॥

किं वसौ प्रत्यकृप्रवणतां स्वामिनो विचित्य कृतकृत्यमिवा-
त्मानं स मवा स्वयमेव धर्मः शून्यव्यापारो भूत् ।

शान्तिः ॥ अथ तान् उपसर्गान् गृहीत्वा महामोहृत्वेन स्वा-
मिनः प्ररोचनाय मधुमत्या विद्यया सद्योपसर्गाः प्रेषिताः ।

अदा ॥ पुत्रि तथा उरवस्थागतेनापि महामोहृत्वेन स्वा-
मिनः प्ररोचनाय मधुमत्या विद्यया सद्योपसर्गाः प्रेषिताः ।

अयं चाभिप्रायोऽप्येत्यासक्तः स्वामी विवेक उपनिषस्ति-
तामपि न करिष्यतीति ।

शान्तिः ॥ ततस्ततः ।

अदा ॥ ततस्तीर्गता कापि स्वामिन्यन्दजालिषी विग्रोपद-
र्शिता । तथा हि

शब्दान् एष शृणोति पोडानशतादाविर्भवत्यशुनाम्
तास्ता वेदपुराणभारतकथास्तर्कादयो वाङ्मयाः ।

यथाति स्वयमिह्या शुचिर्पदः शास्त्राणि काव्यानि वा
लोकान् धार्म्यति पश्यति स्फुट्टर्चो रत्नस्थलीर्मर्वी ॥ ५ ॥
मधुमत्या च भूमिमापनः स्थानानिमानिनीभिर्देवताभिरुपह-
न्वते । भो इहोपविश्वतां नात्र जन्म मृत्युरनुपाधिरमणीयो
देश एषः । तामुपस्थितो विविधविलासलावण्युपाध्यमयो
मङ्गलार्थव्ययपाणिः प्रणापेशलो विद्याधरीजनः । तदेहि
यतो

ज्ञत्र कनकसिकतास्थलीः स्वतन्त्रः

पृथुद्वयन्नः कमलानना धनीद्रः ।

मरुकतदलकोमला वनालीरु ।

भद्र निद्रपुण्ड्रितांश्च सर्वनोगान ॥ ६ ॥

शान्तिः ॥ ततस्ततः ।

श्रद्धा ॥ पुंत्रि तदांकर्ण्य मायया ज्ञायृमेवदित्युक्तां । मनसा
चानुमोदितं संकल्पेन प्रोत्साहितं स्वामी संमतिप्रथमि-
वापनः ॥

शान्तिः ॥ स्तोत्र ॥ पुनरपि तेष्वेव संसारवागुरुमनियन्तिः
स्वामी ॥

श्रद्धा ॥ न खलु न खलु ।

शान्तिः ॥ ततस्ततः ।

श्रद्धा ॥ ततः परिपार्थवर्तिना तर्केण तान् सर्वान् क्रोधा-
वेशक्रोधप्रितनयनमालोक्याभिलितः स्वामी । स्वामिन् कि-
मेवमेभिर्विषयामिषयासगृह्युभिरास्थानीधृतकैः पुनरपि तेष्वेव
तथैव विषमविषयाङ्गारेषु नियात्यमानमात्मानं नात्रवृद्ध्यमे ।
ननु भोः

भवसागरतारणाय या

न चिरांगोगतस्त्वयाश्रिता ।

अथुना परिमुच्य तां मदान्

कथमङ्गारनदो विगाहसे ॥७॥०

शान्तिः ॥ ततस्ततः ।

श्रद्धा ॥ ततस्तद्वचनमाकर्ण्य स्वस्ति विषयेष्व इत्यवधार्या-
धधीश्विता गद्युमती ।

शान्तिः ॥ साधु, साधु । अथ द्वां प्रस्थितास्ति भवती ।
 अद्वा ॥ अदिद्वाहुं स्वामिना पथा । विवेकं प्रदुमिष्ठामि
 तत वरतां भवती । तद्वहुं राज्ञां निधिं प्रस्थिताग
 शान्तिः ॥ अद्वमपि महाराजेनापनिषद्मानेतुलादिष्ठा । तद्व-
 वतु स्वामिनियोगं संप्रादयावः ॥

* इति निष्ठामते ॥

॥ परंग्राम ॥

ततः प्रविशति पुरुषः ॥

पुरुषः ॥ विचिल तर्हय ॥ अहो माहात्म्यं देव्या विजुलेयत्प्र-
 मादान्मया

तीर्णाः क्लेशमहोर्मयः परिहृता भीमा ममवद्यमाः
 शान्ता मित्रकलत्रवन्धुमकर्याहुयद्यस्तयः ।
 क्रोधौर्वाग्निर्याकृतो विवित्तास्त्रज्ञालताग्रन्थयः
 पारे तीर्मवातकलयमधुना संसारवारां निधेः ॥१८॥

ततः प्रविशति उपनिषद् प्रान्तिय ॥

उपनिषद् ॥ सखि कवं तथानिरनुक्रोशस्य स्वामिनो मुख-
 मालोकविष्यामि येनाहुमितरजन्मयोपेव मुचिरमेकाकिमी
 परित्यक्ता ।

शान्तिः ॥ देवि कवं तथाविधविपत्यतितो देव उपालभ्यते ॥

इष्टनिष्ठत् ॥ सखि न दृष्टा वया मे तादृशी दशा येनैवं
व्रवैषि । शृणु ।

वाहूर्भादलित्तमण्यः श्रेण्यः कङ्गणानां
चूडारन्यद्वनिकृतिभिर्पितो केशाशः ।
कैः कैर्नाहृं द्वृतविधिवलादीद्विता डुर्विदग्धेरु
दासीकर्तुं सपदि डुरितेद्वरसंस्ये विवेके ॥ १ ॥

शान्तिः ॥ सर्वमेतन्महामोहस्य डुर्विलसितं नात्र देवस्या-
पराधः । तेन हि मनः कामादिद्वारेण प्रबोधयता वत्तो द्वूरी-
कृतो विवेकः । एतदेव कुलखीणां नैसर्गिकं शीलं यद्विप-
न्मग्नस्य स्वामिनः समयप्रतीक्षणमिति । तदेतदित्तु दर्शनप्रि-
यालायेन संभावय देवं । सम्प्रत्यपद्वृता विद्विषः संपूर्णास्ते
मनोरथाः ।

उपनिषत् ॥ सखि सम्प्रत्याग्नहत्ती वत्सया गीतयाहृं रु-
म्युक्ता यत्रां । भर्ता स्वामी च पुरुषस्त्वया यथा प्रशोक्तरेण
संभावयितव्यस्तथा प्रबोधोत्यत्तिर्भविष्यतीति । तत् कथं
गुद्रणामध्यन्तं धार्यं करिष्यामि ।

शान्तिः ॥ देवि अविचारणीयमेतदाक्यं भगवत्या गीतायाः ।
अयमेव स्वार्थी भगवत्या विजुभत्या स्वामिनो निरुक्तः ।
तदेहि संभावय दर्शनेन भर्तारमादिपुरुषं च ।

उपनिषद् ॥ यथा वदति प्रियसखो ।

॥ इति परिकाशाति ॥

॥ ततः प्रविशति हत्ता अहा च ॥

राजा ॥ वत्से यथि दद्वयति शप्तिः प्रियामुपनिषद् ।

श्रद्धा ॥ देव गृहीतोपदेशीव शाश्वतिर्गवा कथं तु न दद्वयति ।

राजा ॥ कथमिव ।

श्रद्धा ॥ देव प्रागेव कथितमेतदेव्या विज्ञुभक्त्यासीद्यथा ।

मन्द्राभिधाने शेले विज्ञोरायतने देव्यां गीतायां तर्कविद्या-
भयादनुप्रविष्टेति ।

राजा ॥ कथं पुनस्तर्कविद्याया भये ।

श्रद्धा ॥ देव तमर्थं सेव प्रस्तोष्यति । तदग्नेतु देवः । एष
स्वामी वदागमनमेव ध्यायन् विवितो वर्तते ।

राजा ॥ उपसृष्टः ॥ स्वामिन्नभिवाद्ये ।

पुरुषः ॥ वत्स प्रक्रमविरुद्धोऽयं समुदाचारो यतोऽशानवृद्ध-
तया भवान् एवास्माकमनुपदेशदानेन पितृभावमापनः । कुतः

पुरा हि धर्माध्वनि नष्टसंज्ञा

देवास्तमर्थं तनयान् श्रपृहन् ।

ज्ञानेन सम्यक् परिगृह्य चेतान्

हे पुत्रकाः संशुश्रुतेत्यवोचन् ॥ १० ॥

तद्वान् पितृचेनास्मासु वर्ततामित्येषु द्व्युर्धमः ।
 शेषिः ॥ एष देवि देवेन सह स्वामी विविक्ते वर्तते ।
 तदुपर्यन्तु देवी ॥
 उपनिषत् ॥ उपर्यन्ति ॥
 शान्तिः ॥ स्त्रामिन्नेषोपनिषदेवी पादवन्दनायागता ।
 पुरुषः ॥ न खलु न खलु । मातेयमस्माकं तत्रावबोधोदयेन
 तदेषिवास्माकं नमस्या । अथ वा
 अनुग्रहविधौ देव्या मातुश्च महदलरं ।
 मात्स् गाढं निवद्याति वन्धं देवी निकृताति ॥ ११ ॥
 उपनिषत् ॥ किंवेकमालोक्य नमस्कृत्य द्वे षमुपविश्नति ॥
 पुरुषः ॥ अन्व कथ्यतां द्वा भवत्या नीता एते दिवसाः ।
 उपनिषत् ॥ स्वामिन् नीतान्यमूर्नि मठचतुरशून्यदेवामारेषु
 मूर्खमुखरैः सह वासराणि ।
 पुरुषः ॥ अथ ते ज्ञानस्ति किमपि भवत्यास्तत्रं ।
 उपनिषत् ॥ न खलु । किं तु
 ते स्वेह्यां मम गिरां द्रविडाङ्गनोत्ति-
 वाचामिवर्यमविचार्य विकल्पयन्ति ॥ १२ ॥
 तेन केवलं तेषां परार्थग्रहणप्रयोजनमेव मद्विचारणं ।
 पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ तेतुः कद्मचित्

कृष्णाजिनाग्निसमिदाद्यंजुह्मसुवादि-

पत्रैस्तथेष्टि पशुसोममुखैर्मुखैश्च ।

दृष्टा मया परिवृता किल वैरकाण्ड-

व्यादिष्टपद्मतिरथाध्वनि यज्ञविंश्च ॥ १३ ॥०

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततो मया चिन्तितमपि नामिषा पुस्तकभारवा-
ल्हिनी मे ज्ञास्यति तद्वमत एव तस्याः संनिधौ कानिनिदा-
सराणि नयामि ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततस्तामद्युपस्थिता तया चाल्मुक्तास्मि भद्रे
किं ते समीक्षितमिति । ततो मयोक्तं ग्रार्थं अनाथास्मि त्रयि
निवस्तुमिहामीति ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततस्तथौक्तं भद्रे किं ते कर्मेति ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततो मयोक्तं

परमाद्विश्वमुद्देति यत्र स्मते यस्मिन् पुनर्लिपिते

भासा-यस्य द्रागद्विमानि सहजानन्दोऽवलं यन्मद्दः ।

शान्तं शाश्वर्तमक्रियं यमयुनर्भावाय भूतेष्वर्
द्वेतद्वान्तमपास्य यान्ति कृतिनः प्रस्तौमि तं पूरुषं ॥ १४ ॥

ततस्तयोर्कां

पुमान् ग्रकर्ता कथमीश्वरो भवतु
क्रियाभवोच्छेदकरी न वस्तुधीः ।
कुर्वन् क्रिया एव नरो भवहिदः
शतं समाः शान्तमना जिग्नीविष्ट ॥ १५ ॥

तन्मैनातिप्रयोजनं भवत्याः परिग्रहेण । तथापि यदि कर्तारं
भोक्तारं पुरुषं स्तौषि कियत्कालमत्र वस्तुमिश्सि को दोषः ।

राजा ॥ लोपलाल ॥ अहो धूमान्धकारश्यामलितदशो दुःप्रश्नवं
यज्ञविद्याया यैनीवं कुतकीपद्धता ।

अथः स्वभावादचलं बलाद्यन्त्य
अचेतनं चुम्बकसंनिधाविव ।
तनोति विश्वेक्षितुरीक्षितेरिता
ज्ञगति मायेश्वरतेयमीशितुः ॥ १६ ॥

तस्मात् तमोऽन्धानामेवेष्मीदृशी दृष्टिः । अप्रवोधप्रभवं च
संसारं कर्मभिः शमयत्ती यज्ञविद्या नृनमन्धतमसमन्धकारे-
णाथनिनीषति ।

स्वभावलीनाहि तजोमयानि
 प्रकाशयेयो भुवनांनं सप्त ।
 तमेव विद्वान् अति मृत्युमेति
 नान्योऽस्ति पन्था भवमुक्तिहेतुः ॥ १७ ॥

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततो यज्ञविद्यया विमृश्योत्तां । सखि वत्संनिर्कर्पादुर्वासनोपहृतैरस्मदलेवासिभिः कर्मसु श्वादैर्भवितव्यं तत् प्रसीदतु भवती स्वाभिलपितदेशगमनाय ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततोऽहं तामतिक्रम्य प्रस्थिता ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततः कर्मकाण्डुस्तुचरी मीमांसा मया दृष्टा विभद्य कर्माण्याधिकारभागी शुल्यादिभिश्चानुगता प्रमाणीः । ग्रन्थैर्विचित्रैरभियोजयती प्रातोपदेशैरनिदेशगैश्च ॥ १८ ॥

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततोऽहं तामयि तथैवाश्रयमन्यर्थितवती ।

अर्थं तयायुक्तास्मि भद्रे किंकर्मासीति । ततो मया तदेवोक्तं
" यस्माद्द्विष्टुमित्यादि पठति ॥

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उयनिषत् ॥ ततो मीमांसयोपार्थवर्तिनां मुखमवलोक्या-
भिक्षितं । अस्त्वेवास्माकमस्या लोकात्सपलोपभोगयोग्य-
पुरुषोपनयने नोपयोगः तदीयतामेषा कर्मापयुक्ता । तत्र
तेषामत्तेवासिनां मध्ये केनाद्यतेवासिनैतदनुभोदितमेव ।
अपरेण तु प्रसिद्धप्रतिष्ठेन मीमांसाद्याधिदेवतेन कुमारि-
लस्वामिना प्रोक्तं देवि नेत्रं कर्मापयुक्तं पुरुषमुपनयति किं
वकर्तारमभोक्तारमीश्वरं न चासावीश्वरः कर्मसूपयुद्यते ।
ततोऽपरेणोक्तं । अथ किं लौकिकात् पुरुषादन्य ईश्वरो ना-
मास्ति । ततस्तेन विद्यत्य पुनरुक्तं । अस्ति । तथा क्षि-

एकः पश्यति चेष्टितानि जगतामन्यस्तु मोक्षान्धधीर्

एकः कर्मफलानि वाहनि ददात्यन्यस्तु तान्यर्थिने ।

एकः कर्मसु शिष्यते तनुभृतां शास्त्रैव देवोऽपरो

निःसङ्गः पुरुषः क्रियासु स कथं कर्त्तेति संभाव्यते ॥ ११ ॥

राजा ॥ एवं ॥ साधु कुमारिलस्वामिन् साधुप्रज्ञोऽस्यायुष्मन् ।

द्वौ तौ सुपर्णा सयुज्ञौ सखायौ

समानवृन्ने परिषस्वजाते ।

एकस्तयोः पिण्डत्वमभिति पदां

अन्यस्त्वनश्चनभिचाक्षीति ॥ २० ॥

पुरुपः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततोऽहं मीमांसामभिनव्य प्रस्थिता ।

पुरुपः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततो मया बद्धभिः शिष्यैरुपास्यमानास्तर्कविग्या अवलोकिताः ।

काचिद्विद्यविशेषकल्पनपरा न्यायेः परा तन्वती
वादं सहलजातिनियद्वृम्यर्जिलयं वितातामपि ।
अन्या तु प्रकृतेर्विभज्य पुरुपस्योदाकृती भिदां
तत्वानां गणनापरा मद्दद्दलंकारादिसर्गक्रमः ॥ २१ ॥

पुरुपः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ तथेवाद्यं ताः समुपस्थिता । ताभिद्यानुगुक्ताया
मया तदेव कर्मादादृतं ॥ यस्मादित्यादि पठति ॥ ततस्ताभिः सप्रका-
शोपद्वासमुक्तं । आ वीचाले परमाणुभ्यो विद्यमुल्यवते ।
अन्यया तु सक्रोधमुक्तां । ग्राः पार्यं कथमीश्वरमेवं विकारिणं
कृत्वा विनाशधर्मिणमुपयाद्यसि ननु रे प्रधानादिद्व्योदेत्यतिः ।
सज्जा ॥ अद्यो उर्भतयस्तर्कविग्याः । एतद्यि न जानति सर्वं

प्रसेयद्वातं वदादिवत् कार्यमिति परमाणुप्रधार्नोपादानमयपे-
क्षाणीयमेवेति । तथा हि

अम्भःशीतिकरार्त्तरिक्तनगरस्वप्नेन्द्रजालादिवत्
कार्यं मेयमसत्यमेतदुदयव्यंसादियुतां जगत् ।
शुक्तौ द्व्यमित्र ऋजीव भुजांगः स्वात्मावबोधे द्वराव
अग्नाते प्रभवत्यथास्तमयते तवावबोधोदयात् ॥ २२ ॥
विकारशङ्का तु मुग्धवधूविकल्पविलसितमित्र
शण्णं ज्योतिः कथमनुदितानस्तनित्यप्रकाशं
विश्वौत्पत्ती व्रजति विकृतिं निःकलं निर्मलं च ।
शश्वन्नीलोत्पलदलरुचामन्त्रुवाक्षावलीनां
प्रादुर्भावे भवति नमसः कीदशो वा विकारः ॥ २३ ॥
पुरुषः ॥ साधु साधु प्रीणयति मानसं ममायं प्रज्ञावतो वि-
र्मशः ॥ उपनिषदं प्रति ॥ ततस्ततः ।
उपनिषत् ॥ ततस्तामिः सर्वभिरुक्तं । अहो विश्वविलयेन
मुक्तिमेषा वदली नास्तिकपथं प्रस्थिता निगृह्यतामिति ।
ततः संसर्म्भं मां नियहीतुं प्रधाविताः सर्वाः ।
पुरुषः ॥ सत्त्वं ॥ ततस्ततः ।
उपनिषत् ॥ ततोऽहं सवरतरं परिक्रम्य दण्डजारण्ये प्रविष्टा ।
ततो भन्दरशीलोपकल्पितस्य मधुमूदनायतनस्य नातिहूरे ।

वाद्योन्मया दलिनमङ्गयः श्रेणयः कङ्कणाना
दूडारन्यद्वनिकृतिभिर्द्विषितः केशपाणः ।
इत्याद्यवस्था मम संज्ञाता ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥ ततो देवायतनान्निर्गत्य गदापाणिभिः पुरुषेर-
तिनिर्दियं ताद्यमानास्ता दिग्दत्तमतिक्रान्ताः सर्वीः ।
रात्रा ॥ सर्वे ॥ न खलु भवतीमतिक्रान्तो भगवान् विद्यमा-
नी क्रमते ।

पुरुषः ॥ ततस्ततः ।

उपनिषत् ॥

हिन्द्रा मुक्तावलिरप्यहतं सस्तमङ्गादुद्वृलं
भीता गीताश्रममय गलत्रूपुराहुं प्रविष्टा ॥ २४ ॥
तत्र च वत्सया गीतया मां तत्रागतामालोक्य संसंश्यमं मात-
र्मातरिति परिम्योपवेशिताद्विम । विदितवृत्तात्ययो तया च
तयोक्तं । अन्व नात्र विद्यितव्यं मनो वे खलु वामप्रमाणी-
कृत्य यथेद्ममुस्सवाः प्रविष्ट्यन्ति तेषामीश्वर एव शास्ता ।
उक्तं च तेन भगवता तान् अधिकृत्य (तया च गीता)
तान् अहुं द्विषितः कृतान् संसारेषु नराधमान् ।
क्षिपाम्यद्वमशुमान् यासुरीव्वेव योनिषु । इति ॥ २५ ॥

पुरुषः ॥ एकोतुकं ॥ देवि वर्त्रसादज्ञातुमृष्णमिति कोऽयमीश्वरो
नामेति ।

उपनिषत् ॥ सकोपीमित्र ॥ कोऽज्ञानतं तमन्यमिव प्रत्युत्तरं
दास्यति ।

पुरुषः ॥ शर्व ॥ क्लयमद्भुमात्मा पुरुषः परमेश्वरः ।

उपनिषत् ॥ एवमेतत् । तथा हि

असौ वदन्यो न सनातनः पुमान्

भत्तान् न देवात् पुरुषोत्तमात् परः ।

स एव भिन्नस्वमनादिमायया

द्विषेव विम्बं सलिले विवस्वतः ॥ २६ ॥

पुरुषः ॥ विवेकं प्रति ॥ भगवन्नुत्तमर्थं भगवत्यान संयगवधार्यामि ।

अवहिन्नस्य भिन्नस्य ज्ञानरण्धर्मिणः ।

नम ब्रवीति देवीयं सत्यानन्दचिदात्मतां ॥ २७ ॥

विवेकः ॥ पदर्थानवज्ञानादावद्यर्था नावगम्यते । अर्थिणोत्तो
तत् सत्यमेव ।

पुरुषः ॥ तदवबोधाय भवान् उपायमाज्ञापयतु ।

विवेकः ॥

एषोऽस्मीति विविच्य नेति परित्थितेन स्थार्द्धं कृते
तत्त्वानां विलये चिदात्मनि परिश्चाते वर्मर्थं पुनः ।

शुद्धां तद्वामसीनि वृधितभवत्वात् तदात्मप्रभं
शातं व्योतिरन्तर्नितर्दितानन्दं समुद्द्योतते ॥ २८ ॥

पुरुषः ॥ धानन्दे शुद्धमर्य परिभाषयति ॥

॥ ततः प्रविशति निदियासने ॥

निदियासनं ॥ आदिष्टोऽस्मि भगवत्या विज्ञुभवत्या यथा ।
निगृष्मस्मद्भिप्रायमुपनिषद्विवेकेन सह वोधयितव्या त्वक्ता-
च पुरुषे वस्तव्यमिति ॥ विज्ञोक्त्वा ॥ एषा देवी विवेकपुरुषाभ्यां
नातिहृरे वर्तते । यावदुपसर्पामि ॥ उपसूत्योपनिषद् प्रति ज्ञातिः ॥
देव्या विज्ञुभवत्या समादिष्टं यथा संकल्पयोनयो देवता भवति
मया च समाधानेन विदितं यथा आपन्नसद्वा भवतीति ॥
क्रूरसद्वा विद्या नाम कन्या वहुदरे वर्तते प्रवोधचन्द्रोदयश्च
तत्र विद्यां संकर्षणविद्या मनसि संक्रामयिष्यति प्रवोधच-
न्द्रोदयं च पुरुषे समर्य भवत्या विवेकेन सह मत्सकाशमा-
गतव्यमिति ।

उपनिषत् ॥ यदादिशति देवी ।

॥ इति विवेकमादाय निःक्षान्ता ॥

निदियासनं ॥ पुरुषं विशति ॥

पुरुषः ॥ धानन्दे नायति ॥

॥ तेषां ॥ आश्चर्यमाश्चर्य ॥

दृष्टामदुतिदानभिस्तडिदिवं प्रबोधयत्ती मृशः
 प्रेत्यज्ञस्पुत्राङ्कटास्थि मनसो निर्भित्ति वज्रःस्थलं ।
 कन्येयं सद्गुरुं तर्हं परिकर्माङ्गुं यमती भजत्यु
 अतर्धानमुपेति चैकपुरुषं श्रीमान् प्रबोधोदयः ॥ २१ ॥

॥ ततः पविश्चाति प्रबोधोदयः ॥

प्रबोधोदयः ॥

किं व्यापां किमपोद्दितं किमु लृतं किं वा समुत्सारितं
 स्पृतं किं नु विलापितं नु किमिदं किंचिन्न वा किंचन ।
 यस्मिन्नभ्युदिते वितर्कपदवीं नैवं समारोदृति
 त्रिलोकं सद्गुराप्रकाशदलितं सोऽहं प्रबोधोदयः ॥ ३० ॥
 ॥ परिकर्म्य ॥ एष पुरुषः । यावदुपसर्पामि ॥ उपसृत ॥ भगवन्
 प्रबोधचन्द्रोदयोऽभिवादयते ।

पुरुषः ॥ शङ्कर ॥ एहि वत्स परिष्वजस्व मां ।

प्रबोधोदयः ॥ तथा करोति ॥

पुरुषः ॥ शङ्कर ॥ अहो विष्णितं तिमित्पठलं प्रभातं संज्ञातं
 तथा हि

मोद्दान्धकारमवधूय विकल्पनिर्दा
 उन्मथ्य कोऽथजानि बोधतुष्पारश्मः ।

अद्वाविवेकमतिशालियमादि येन
विश्वात्मकं स्फुरतिं विजुरहुं स दृष्टः ॥ ३१ ॥
सर्वथा कृतकृत्योऽस्मि भगवत्या विजुभत्तः प्रसादात् । सोऽ
दृमिदानी

संगं न केनचिदुपेत्य किमप्यपृहन्
गृह्णन् न तर्कितपलं विदिशं दिशं वा ।
शालो व्यपेत्यभयशोककपायमोहुः
सायंगृहो मुनिरहुं भवितास्मि सद्यः ॥ ३२ ॥

॥ ततः प्रविशति विश्वामिकः ॥

विजुभत्तः ॥ सर्वमुपसृष्टः ॥ चिरेण खल्वस्माकं संपन्नाः सव
मनोरथा येन प्रशान्तारातिं भवत्तमवलोकयामि ।
पुरुषः ॥ देव्या विजुभत्तः प्रसादात् किं नाम उष्करं ।

॥ इति पादयोः पतिः ॥

विजुभत्तः ॥ पुरुषमुल्यपैकति ॥ उत्तिष्ठ वत्स । किं ते भृयः प्रिय-
मुपकरीमि ।

पुरुषः ॥ अतः परमपि किं प्रियमस्ति । यतः

प्रशान्तारात् उग्मद्विवेकः कृतकृत्यतां ।

नीस्त्रादिं सदाशन्दे पदे चाहुं निवेशितः ॥ ३३ ॥

तथैव्यतदस्तु ।

पर्वन्यो जस्मिन् जगति महतीं वृष्टिर्मिष्टां विधत्तां
राजानः द्वां गलितविविधोपद्धवाः पालयन्तु ।
तत्रोन्मेषोपर्वततमसस्वत्प्रसादान्महान्तः
संसारात्रिं विषयममतातङ्कपङ्कं तरन्तु ॥ ३४ ॥

“ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

“ इति ॥

“ षष्ठोऽङ्कः ॥

॥ इति श्रीकृष्णमिश्रविश्वितं प्रबोधचन्द्रोदयनाम नाथकं
समाप्तं ॥

CORRIGENDA.

P. 3. l. 10. pro तमाद्ये लेगे सामाद्ये

» 4. » 6. » बुम्मन्त (sans. बूर्म्न) l. बुप्पान्त (sans. बूर्प्त)

» 5. » 17. » वोदयः l. वोदयः

» 7. » 6. » नवमलिकाः सुरभयोः l. नवमलिकासुरभयोः

» 10. » 5. » पितो l. पितोः

» — » — » तावद् l. तात्

» 22. » 1. » कल्यानं l. कल्याणं

» 23. » 15. » धर्मचक्रलक्ष्मि l. धर्मचक्रगालक्ष्मि

» 25. » ult. » तथात्युदाहरणं l. तथा कुरुदाहरणं

» 27. » 7. » कल्पना विनिर्वितः l. कल्पनावितः

» — » 11. » पुनः इनादृतः l. पुनश्चिन्नादृतः

» 28. » 15. » नित्यिदृष्टिः l. नित्यिदृष्टिः

» 32. » 13. » मृहोत्रा l. मृहोत्रा

» 39. » 1. comma post vocem परमपिता delendum.

» 47. » 1. pro लामनापां l. लामनापां (sans. लम्यतां)

» 48. » 18. » न खलु मात्रः l. न खलु नाममात्रः

» 50. » 12. » ज्ञापाः l. लाज्ञापाः

» 51. » 3. » युक्तेनोक्तः शये l. युक्तेनोक्तोऽप्युक्तः

» 54. » 12. » अद्वान् l. अद्वान्

» 57. » 8. » दृण्डा l. दृण्डाः

» 59. » 12. » नास्मद्० l. तेनास्मद्०

» — » 17. » ग्रामना et लोचना l. ग्रामने ल. लोचने

» 69. » 16. » विवृतिः l. निवृतिः

» 71. » 6. » कृतं l. कृतः

» 74. » 5. » दृष्टेः l. दृष्टेः

» 78. » 13. » सद्यनां l. सद्यनतां

Pag. 80. lin. 7. pr⁶ मुक्ते: 1. मुक्ते
 » १४. » १५. » विष्णुमक्ते: 1. विष्णुमक्ते
 » ८०. » १८. » प्रत्यक्षिभूतानां 1. प्रत्यक्षिभू
 » ८७. » ११. » लैदीन् lege तनयदान
 » ९१. » १४. » अन्यदिदृकलिप्यते 1. अन्यदिक
 » ९२. » ११. » मवत्येते 1. मवन्येते
 » ९३. » ६. » कलनिके 1. कल्यविकुके
 » ९४. » १४. » वाताहृतेर् 1. वाताहृतेर्
 » ९५. » १७. » मृधृतो 1. मृहृतो
 » ९७. » १७. » स्वास्थ्यमाप्नु 1. स्वास्थ्यमा
 » १००. » १२. » समन्वयं 1. समन्वयः
 » — » १५. च delendum.
 » १०३. » ५. pro संप्रादयादः 1. संपाद०
 » १०६. » १२ et १३. sic vocabula separanda:

वामिन्

नोता — देवा —

गारेषु — वासराणि ।

*secundum hemistichium vide 1. 16. 17

» १०७. » ३. pro तवेषि पणु० 1. तवेषिपणु०
 » १०८. » ५. » क्रियामवो 1. क्रिया मवो०
 » — » १०१. » यपत्रोध 1. यत्रोध
 » १०९. » १३. » माजि 1. माजि